

Tudományos és Műszaki Tájékoztatás

Könyvtár- és információtudományi
szakfolyóirat

60. évfolyam
HU ISSN 0041-3917

2013/01

Tartalom

Ajánló

FONYÓ Istvánné: Ünnepi évfolyam – új szerkesztővel – hagyományos tartalommal	
FONYÓ Istvánné: Szerkesztői bevezető	3

Cikkek

JÁVORKA Brigitta: Olvasómozgalmak a Moly.hu könyves közösségi oldalon	4
KŐRÖS Kata – TERNAI Zita: Adattármutra. Antikváriumok	19

Beszámolók • Szemlék • Referátumok

ANBU K., John Paul – MAVUSO, Makana R.: SMS-alapú értesítőrendszer könyvtári szolgáltatások népszerűsítésére (Ref.: Drótos László)	34
HOFMANN, Melissa A. – YANG, Sharon Q.: Változáskutatás: 260 felsőoktatási könyvtár OPAC-jának újralátogatása (Ref.: Drótos László)	36
YAO, Xiaoxia – ZENG, Lijun: CALIS: könyvtárközi kölcsönzés és dokumentumküldő szolgáltatások Kínában (Ref.: Burmeister Erzsébet)	39
FOURIE, Ina: Együttműködés és személyes információszerzés (PIM) (Ref.: Nagy Gyula)	43

Scientific and Technical Information

Hungarian journal of library and information science

Vol. 60 • 2013/01

Summaries

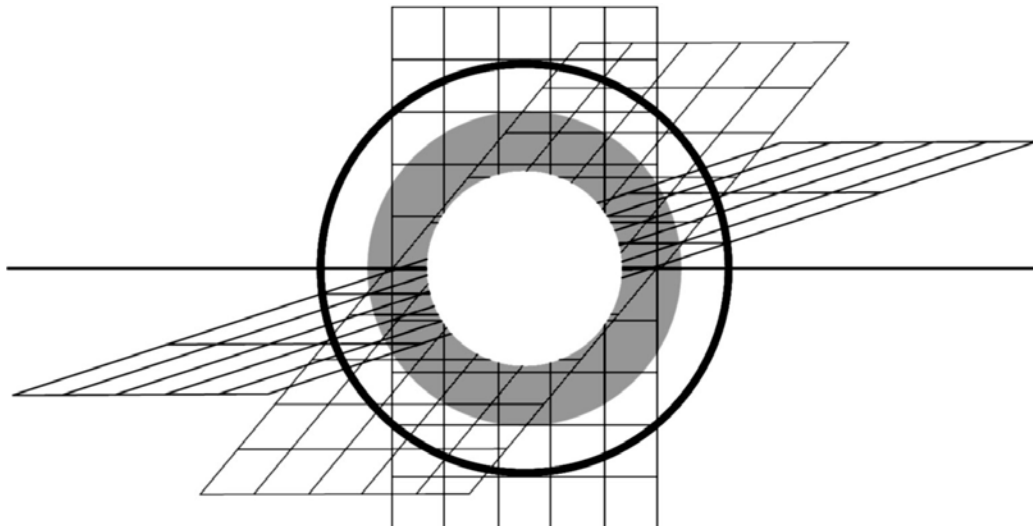
JÁVORKA, B.: **Reading movements on a social networking site of book lovers „Moly.hu”** 4

Libraries, librarians and others interested in reading development have to learn to make use of the advantages of rapid technological development. While it may seem surprising at first sight that from among leisure activities it is the use of computers – usually considered as a “rival” to reading – that may contribute to reading development, we must not forget that we live in the age of e-book readers. Nowadays PCs and mobile devices not only mediate digital texts but, through various applications and internet facilities, they also motivate users to read. The so-called “challenges” (invitations to read, share experience, take part in competitions etc.) published and conducted on Moly.hu belong to such motivation initiatives. “Moly.hu” is a social

networking site dealing with books and reading, one of the most obvious examples of Web 2.0. The article presents, based on data of a survey conducted among its users, how far similar surfaces serve as a virtual community space where people with a diversity of interests and cultural backgrounds can meet. The composition of users, their habits and tastes, as well as reading motivation were examined.

KŐRÖS, K. – TERNAI, Z.: **Scrutiny of Hungarian databanks. Second-hand bookshops** 19

In the series “Scrutiny of Hungarian databases” independent experts evaluate various Hungarian online content services from the point of view of their use by libraries.

Szerkesztői beköszöntő

Fonyó Istvánné vagyok, 2013-tól a TMT szerkesztője.

Okleveles könyvtárosként fejeztem be egyetemi tanulmányaimat, s 1976. május 1-jétől megszakítás nélkül dolgozom a *Műegyetem központi könyvtárában*, 1986-tól folyamatosan valamilyen szinten vezetőként, tíz éve a *BME OMIKK* főigazgatójaként.

Az elmúlt időszakból a sikeresen ellátott feladataim közül megemlítem a következőket:

1991-ben az új szabadpolcos olvasóterem kialakítása a K. épületben. Ugyanebben az évben az *Aleph* integrált könyvtári rendszer bevezetése – elsőként a magyarországi könyvtárak közül.

A könyvtárak közötti együttműködés szorgalmazásával, másokkal együtt több pályázaton is sikeresen szerepeltem.

Külföldi adatbázisok (*Springer, Beilstein*) előnyös, konzorciumi előfizetését – OTKA pályázat révén – elsőként szerveztem meg az országban.

Az *EISZ* (Elektronikus Információs Szolgáltatás) nemzeti program bevezetésekor évekig az *EISZ* Bizottság tagja voltam.

Részleteiben is ismerem a könyvtári munkafolyamatokat, és nagy gyakorlatot szereztem vezetői, gazdasági, informatikai, stratégiai tervezési, munkaügyi és projektmenedzselési területeken. Tapasztalatom van EU pályázásban és lebonyolításban.

Hivatásomnál fogva tevékenyen vettem részt a hazai szakmai szervezetek munkájában, a következő funkciók ellátásával:

A *MOKKA Egyesület* (Magyar Országos Közös Katalógus Egyesület) (elnök), az *Egyetemi Könyvtár-igazgatók Kollégiuma* (alelnök) *Informatikai és Könyvtári Szövetség* (elnökségi tag), *Magyar Könyvtárosok Egyesülete* (intézményi tag).

2012. november 22–23-án „*Könyvtárak a társadalom megújulásáért. Fejlesztés, fenntarthatóság, esély*” címen Országos Könyvtárügyi Konferencia megrendezésére került sor. A *Megújuló Magyarország* nevű országos program a könyvtárakat, a könyvtárügyet és a könyvtárosokat is megújulásra készíteti.

A „*Tudományos és Műszaki Tájékoztatás*” (*TMT*) könyvtári szaklap szerkesztőjeként fő célkitűzésem bemutatni az új, korszerű technológiai alapokon működő információszoftvereket, a könyvtárak értékközvetítő, közösségi szerepét, a tudástársadalomban meghatározó létjogosultságukat.

2013-ban a TMT 60. évfolyamába lép.

Az ünnepi évfolyam több lapszámában egy-egy jelentős hazai könyvtár tematikus bemutatkozására nyílik majd lehetőség.

Kérem, maradjanak továbbra is a TMT hűséges olvasói, szerzői, közreműködői, legyenek a folyóirat támogatói és propagálói! Számítok megtisztelő figyelmükre.

Üdvözlettel,

Fonyó Istvánné

Olvasómozgalmak a *Moly.hu* könyves közösségi oldalon

A rohamos technikai fejlődés előnyeit a könyvtárnak, a könyvtárosoknak és az olvasással foglalkozó más személyeknek is meg kell tanulniuk kihasználni. Bár elsőre meglepőnek tűnhet, hogy a szabadidős tevékenységek között az olvasás „vetélytársaként” számon tartott számítógép jelentse a megoldást, nem szabad elfelejtenünk, hogy az e-bookolvasók korát éljük. Ebben a korban pedig a PC-k és a mobil eszközök már felnőttek a feladathoz, hogy ne csak a digitális szövegek közvetítői legyenek, hanem a különböző alkalmazásokon és internetes lehetőségeken keresztül olvasásra is motiválják a felhasználókat. Talán a Moly.hu felületén megjelent kihívások alkalmasak erre?

A *Moly.hu* egy olyan könyves közösségi oldal, amely a web 2.0 egyik legékezebb példája. De mit is jelent ez pontosan?

A web 2.0 kifejezés kitalálójának *Tim O'Reilly*-t tartják, akinek tanulmányából [1] teljes képet alkotunk erről a fogalomról: tulajdonképpen minden olyan internetes szolgáltatást takar, amelynek lényege a közösség aktivitása. Amíg korábban a különböző portáltulajdonosok maguk töltötték meg tartalommal a weblapjaikat, addig most sokan csupán az oldalak keretrendszerét határozzák meg, a tartalmakat a felhasználók töltik fel. A legtipikusabb web 2.0-lás szolgáltatások a különböző blogok és mikroblogok (pl.: Twitter), wikik (Wikipédia), képmegosztó oldalak (Flickr), zene- és videomegosztó oldalak (Napster, Youtube), torrent oldalak (BitTorrent), aukciós oldalak (eBay, Vatera), közösségi oldalak (Facebook, Iwiw, MySpace) és azokon belül is az olyan könyves közösségi oldalak, mint például a *Moly*.

A *Moly.hu* egy magánkezdeményezés, amely 2008. december elején indult, azóta pedig népszerűsége és tartalma is egyre csak nő. Az oldal – a többi közösségi oldalhoz hasonlóan – a fenntartók által csak vázában szerkesztett, a tartalmak legnagyobb részét a felhasználók töltik fel, amire elég sokféle lehetőségük van. Lehet például többek között az aktuális olvasmányainkat bejelölni, értékelni (mind szövegesen, mind pedig csillagozással), könyveinket különböző, általunk választott szempont szerint könyvespolcokba rendezni, könyvet váró- vagy kívánságlistára tenni, idézeteket kiírni, a könyvekkel kapcsolatos gondolatokat bekarcolni, vagy éppen szavazásokat indítani. De

ha például nem találjuk meg a rendszerben egy könyv adatait, mi magunk is feltölthetjük őket, vagy egy már feltöltött könyv adatait bármikor kiegészíthetjük. Olyan különleges tevékenységekre is van mód, mint például az észlelés, amelynek az a lényege, hogy rögzíthetjük, kit hol és mikor láttunk olvasni, az illető pedig jelentkezhet, ha látja a saját magáról szóló feljegyzést. Ugyanis az oldal felületén gyakorlatilag mindenhez hozzá lehet szólni, mindenről írhatunk véleményt, és a tartalmak nagy részét csillagozhatjuk is, hogy tetszésünket ezzel is kifejezzük. Figyelhetjük a különböző felhasználók aktivitását, illetve ha éppen egy adott könyvvel kapcsolatos friss tartalmakra vagyunk kíváncsiak, akkor azt is könnyedén nyomon követhetjük.

Az oldalon részt vehetünk különböző eseményeken és kihívásokon is. Ezek a lehetőségek és hatásai képezték kutatásom tulajdonképpeni tárgyát. A kérdőívész idején a két fogalom még nem vált szét egymástól, így a kérdőívben a későbbi kihívások még együtt olvasós eseményekként szerepelnek, de ezeket rokon értelmű fogalmaként kell kezelnünk. A régi értelemben az események minden olyan kezdeményezést takartak, amelyekhez lehetett csatlakozni, akár fizikai jelenléttel járt, akár csak valamilyen virtuális tevékenységgel. Később viszont, mivel az együtt olvasós eseményekre nagyon nagy igény alakult ki, és tömegesen kezdtek megjelenni az oldalon, a szerkesztők külön kategóriát hoztak létre számukra, vagyis a kihívásokat. Ezeket a kezdeményezéseket a felhasználók indítják, azok teljesítésének feltételeit is ők szabják, így valamilyen szempontból minden kihívás egyedi. Vegyünk két egymástól teljesen eltérő példát, hogy láthassuk, hogyan is

zajlanak ezek. Elsőnek egy nehezebb kihívást mutatnék be: az *Akarsz NAGY lenni?* nevű kezdeményezés során a jelentkezés után a *Nagy Könyves* lista műveit kell olvasnunk, a teljesítéshez a kihívás ideje alatt (3 év) 20 magyar és 20 külföldi művet. Fontos, hogy az oldal rendszerében jelölünk kell az olvasások idejének elejét és végét, valamint szöveges értékelést is kell írunk, ugyanis ezek linkelésével tudjuk igazolni a kihívás készítőjének a teljesítésünket, aki ezek után jelzi a rendszerben, hogy eleget tettünk a feltételeknek. Egy kicsit talán könnyebben teljesíthető kezdeményezés a *Dalos könyvek – Zene az irodalomban* elnevezésű, ahol nem konkrét könyveket kell elolvasnunk, hanem az általunk egyébként is kézbe vett kötetekben kell zenei utalásokat keresnünk, vagyis arról kell idézeteket kiírunk, mit hallgatnak/énekelnek/idéznek a szereplők.

Sajnos kevés kutatás vizsgálta eddig a könyves közösségi oldalak hatásait az olvasásra, mivel ezek a weboldalak többségében magánkezdeményezések, így nem kapcsolódnak szervesen a könyvtáros szakmához, annak ellenére, hogy a könyvtárosok egyre nagyobb érdeklődést tanúsítanak irányukba. Kutatásom kiértékelése során összehasonlító jelleggel *Tóth Máté* és *Ragnar Audunson* egyik korábbi vizsgálatát fogom alapul venni. Ez a munka eredetileg a norvég *Bokelskere.no* és a *Moly.hu* összehasonlításaként [2] született, de a magyar adatok egy külön tanulmányban is megjelentek. [3] A két kutatás célközösségében és céljában nem fedi egymást, viszont a született eredmények egyezéséből vagy éppen különbségéből sok mindent lesűrhetünk.

A kutatás elméleti háttere és módszere

Saját tapasztalataimból kiindulva kutatásom során elsősorban azt kívántam bebizonyítani, hogy a fent említett kihívásoknak, más néven együtt olvasós eseményeknek, pozitív hatásuk van az olvasási szokásokra. Úgy gondoltam, hogy ha igazolódna a feltételezéseim, és ezek képesek nagymértékben fellendíteni az olvasási kedvet, a résztvevőkkel új és ismeretlen műfajokat megkedveltetni, akkor – ha nem is a végső megoldást – de hasznos fegyvert jelenthetnek az olvasásért vívott harcban. Emellett vizsgáltam még a kiválasztás folyamatát, melynek során a kérdőívem kitöltői egy-egy kihívásra jelentkeznek. Itt főleg a közösség mozgatóerejét tartottam előzetesen fontosnak, hiszen akárhogy is, de egy közösségi oldalról beszélünk, ahol rendszeresek a különböző eszme-

cserék az olvasmányokkal kapcsolatban. Ezen kívül még fontos kérdésnek tartottam, hogy vajon az adott művet korábban is szerették volna-e elolvasni a jelentkezők, illetve fel tudják-e használni más kihívások teljesítéséhez?

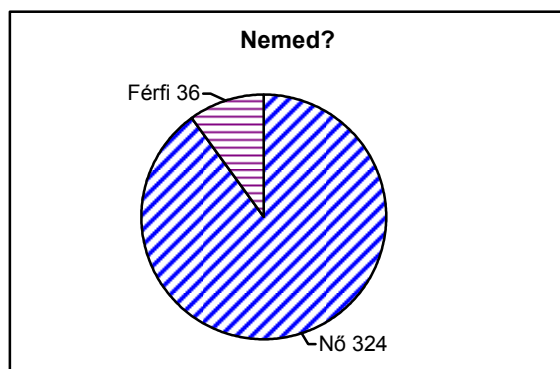
A kérdőívet, amellyel a kutatásomat végeztem, 2011 júliusában juttattam el a potenciális kitöltőkhöz. A válaszadóknak egy, a *Moly.hu* felületén meghirdetett kihívásra kellett jelentkezniük, ami után privát üzenetben kapták meg a Google-dokumentumként létrehozott kérdéssort. Válaszaik alapján más kérdéseket kaptak azok, akik rendszeresen vesznek részt az általam vizsgált együtt olvasós eseményeken, és akik nem; valamint további kérdéseket kaptak azok a válaszadók, akik maguk is hoztak már létre ilyen jellegű kezdeményezést. Mivel a kitöltés önkéntes volt, a minta nem tekinthető reprezentatívnak, az eredmények sem általánosíthatók.

A válaszadók demográfiai jellemzői

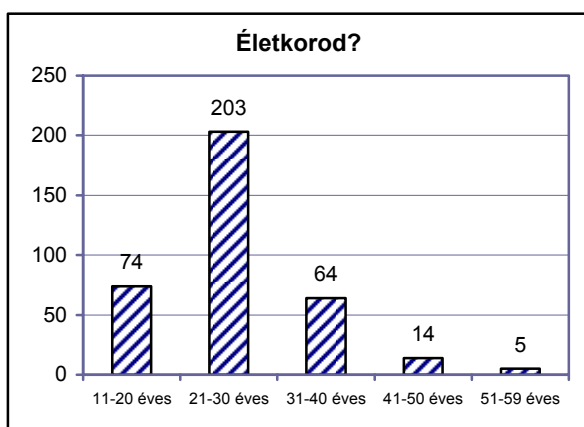
Összesen 360 személy töltötte ki a kérdőívet. A válaszadók nemek szerinti eloszlása nagyon aránytalan. A kitöltők között mindössze 10%-ban (36 fő) képviseltetik magukat a férfiak (1. ábra). Ez majdnem 7%-os eltérést jelent *Tóth Máté* és *Ragnar Audunson* kutatásával szemben, ahol is a nők aránya 83,4% volt. Ennek a nagy különbségnek azonban több oka is lehet. A legkézenfekvőbb magyarázat talán az lenne, hogy az oldal regisztrált felhasználóinak összetétele ilyen arányban változott, még inkább a nők irányába billentve a mérleg nyelvét. Ugyanakkor figyelembe kell venni azt a tény is, hogy a két kérdőív egymástól eltérő felületen jelent meg a *Moly.hu* oldalán belül. Hiszen, amíg a korábbi a főoldalon volt elérhető, addig az enyémhez egy kihíváson keresztül jutottak a felhasználók. Azt pedig látni fogjuk, hogy arányaiban inkább a nők azok, akik szívesen vesznek részt hasonló eseményeken, vagyis ők azok, akikhez könnyebben eljutott a kérdéssor.

A válaszadók életkorával kapcsolatban hasonló eredményeket kaptam, mint a korábbi kutatás készítője. Ahogy ott, a legfiatalabb kitöltő itt is egy 11 éves kislány (talán ugyanaz a kislány?) volt, illetve egy azonos korú kisfiú. A legidősebb válaszadóm egy 59 éves hölgy volt, míg a norvég-magyar összehasonlító vizsgálatban egy 65 esztendőes úr. Az átlagéletkor az eredményeim szerint 26, ott 27 év (2. ábra). Tehát úgy tekinthetjük, hogy a *Moly.hu* felhasználók valamennyi generációja képviselteti magát kisebb-nagyobb mértékben a mintában. A

2. ábra a különböző korcsoportok eloszlását ábrázolja. A 360 kitöltő majdnem kétharmada 20 és 30 év közötti.

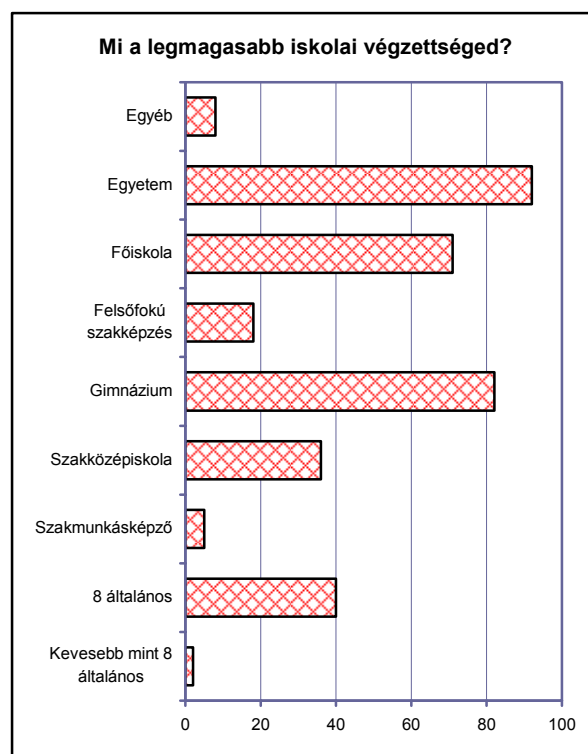

1. ábra A válaszadók nemek szerinti eloszlása

2. ábra A válaszadók életkori eloszlása

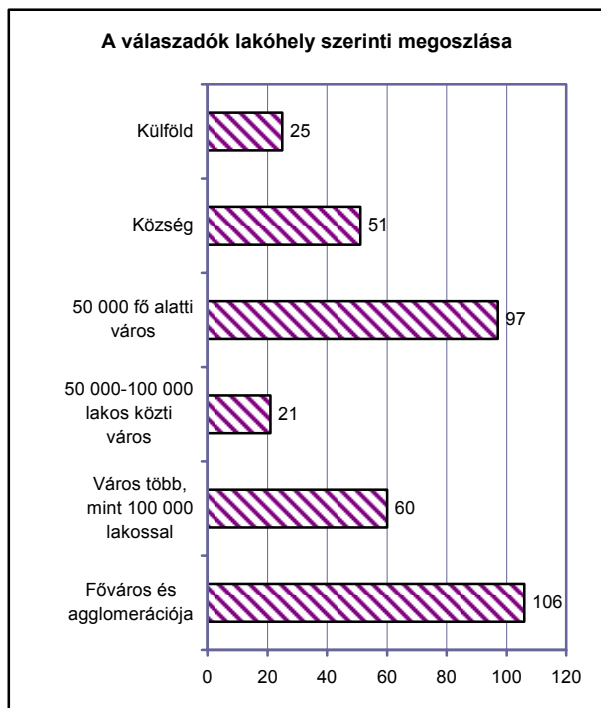
A válaszadók többsége magasan képzett: 92 személy, körülbelül 26% végzett egyetemet; 71 fő, vagyis 21% pedig főiskolát; 18 főnek, 5%-nak van felsőfokú szakképesítése. Legmagasabb végzettségként 82-en (23%) jelölték meg a gimnáziumot; míg 36 fő, vagyis 10% végzett szakközépiskolában, szakmunkásképzőben pedig 5 személy (1%). Viszonylag soknak lehetne tekinteni azt a 40 főt, akik csak 8 általánossal rendelkeznek, ők azonban – egy személy kivételével – mind középiskolások, ahogy a kevesebb, mint 8 osztállyal rendelkező két kitöltő is még általános iskolás korú (3. ábra). Ebben a kategóriában a következő válaszok érkeztek: 3 technikum, 4 középfokú szakképzés, 1 doktorátus. Elmondhatjuk tehát, hogy a válaszadók legnagyobb része a korosztálya számára elérhető legmagasabb iskolai végzettséggel rendelkezik.

3. ábra A kitöltők megoszlása iskolai végzettség szerint

A kérdőívben egy üres mező volt a kitöltő lakhelyének megnevezéséhez. Az így beérkezett válaszokat kategóriákba soroltam, melyeket – a könyvebb összehasonlítás érdekében – a norvég-magyar összehasonlító kutatásból vettem át. Ez által könnyen megállapítható, hogy a lakóhely eloszlása szempontjából valamilyen szintű eltérés van a két kutatás eredményei között. Míg a korábbi eredményekben a fővárosban vagy annak agglomerációjában lakók aránya 40%, addig az én kérdőívemet kitöltők csupán 29%-a lakik ott. Ez a több mint 10%-os eltérés nem a nagyvárosokra vonatkozó értékekben jelenik meg pluszként, hiszen a több mint 100 000 fős városokban lakók aránya mindkét mintában 17%, 50 000 és 100 000 fő közötti városok esetében pedig 6 és 8%. Ezzel szemben az 50 000-nél kisebb lélekszámú városban él a kitöltőim 27%-a, valamint községben a 14%-a (4. ábra). Ezek az értékek a másik kutatás eredményeiben 18 és 9%. Bár a mintánk nem reprezentatív, a lakhely szerinti megoszlás azt sejteti, hogy a kihívások a *Moly.hu* használói közül jobban megmozgatják a kisvárosok és a falvak lakóit, mint a nagyvárosokban élőket.

A külföldi kitöltők – egy kuvaiti kivétellel – mind európai országban élnek jelenleg, főleg a környező országok magyarlakta területein, azon belül is Erdélyben (12 fő). De voltak kitöltők Angliából, Francia-, Svéd- és Olaszországból is.

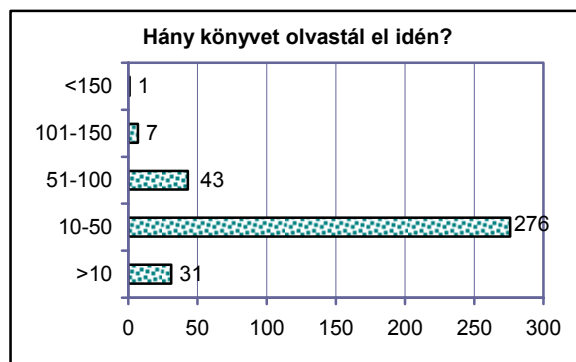

4. ábra A válaszadók lakhely szerinti megoszlása

A kitöltők és az olvasás

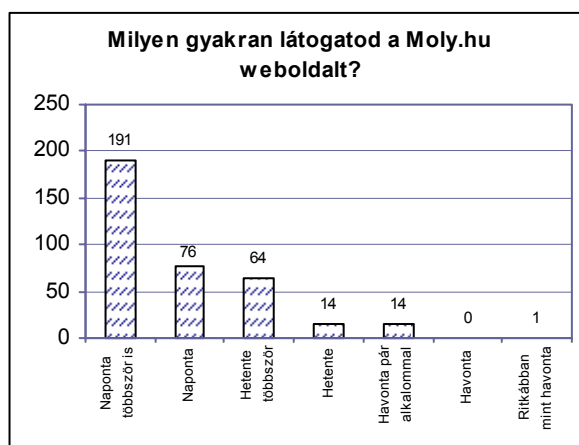
A kérdőív első részében konkrétan az olvasással kapcsolatban csak egy kérdést tettem fel, az pedig arra vonatkozott, hogy abban az évben a kérdőív kitöltéséig, vagyis közel fél évig, hány könyvet olvastak a kitöltők. A válaszokból kiderült, hogy elég nagy különbségek vannak ilyen szempontból az oldal felhasználói között. Amíg vannak olyanok, akik 100-nál is több könyvet olvastak el az adott hónapokban, addig mások ennek a tizedét sem. A legaktívabb olvasó 183 művel áll az élen, míg a legpasszívabb mindössze 3-mal zárja a listát. Ugyanakkor hozzá kell tenni, hogy abban a korban élünk, amikor a társadalom nagy százaléka egyetlen egy könyvet sem olvas el egy adott évben [5] [6], így a legalacsonyabb értéket sem tekinthetjük kevésnek. Az átlagosan olvasott könyvek száma pedig 31, ami viszonylag magas érték. Ahogy az 5. ábrán is látszik, a kimagasló többség, közel 77%, 10 és 50 közötti számú könyvet olvasott el.

Ennél a kérdésnél kaptam először olyan válaszokat, amelyek nem voltak értékelhetők. A feldolgozás során még több ilyenrel is találkoztam, ennek változó okai voltak: szöveges válasz esetén többször előfordult, hogy a kitöltők nem a feltett kérdésre válaszoltak, félreértelmezték azt, illetve sajnos néhányszor a rendszer is hibázott.¹

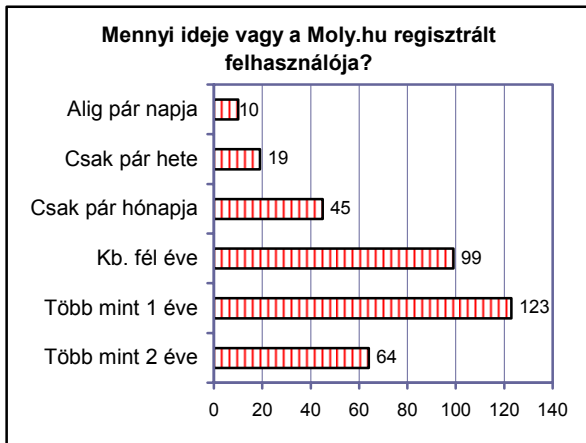
5. ábra A kitöltők által 2011 januárja és júliusa között olvasott könyvek száma

A következő kérdésre adott válaszokból egyértelműen kiderül, hogy a kérdőív kitöltőinek többsége nagyon gyakran látogatja a *Moly.hu* weboldalt. A kiemelkedő többség általában naponta többször is ellátogat az oldalra, míg elenyészőnek mondható azok száma, akik nem teszik ezt meg legalább hetente néhányszor (6. ábra). Ez persze nem jelenti azt, hogy a *Moly.hu*, ahogy számos más weboldal is, nincs tele inaktív regisztrált tagokkal, ellenben a kitöltők közül majdnem mindenki aktív felhasználónak tekinthető.

6. ábra A *Moly.hu* látogatásának gyakorisága a kitöltők között

A kitöltők többsége már régóta, hónapok vagy évek óta regisztrált tagja az oldalnak, ugyanakkor felülmúlta minden várakozásomat azoknak a száma, akik csak pár nappal vagy héttel a kitöltés előtt regisztráltak (7. ábra). Ők valószínűleg böngészés során vagy ismerősök által jutottak el ahhoz a kihíváshoz, amelyre jelentkezve megkaphatták a kérdőívet.

7. ábra A kitöltők *Moly.hu* tagságának ideje

Kik vesznek részt együtt olvasó eseményeken?

A következő kérdés, amely az általános adatok után a kutatásom konkrét témáját célozta meg, a különböző együtt olvasó eseményeken való részvételre kérdezett rá. A kérdést úgy fogalmaztam meg, hogy szerepelt benne a *rendszeresen* kifejezés, amelynek következtében azt sokan sokféleképpen értelmezték. Ez egy „vízvázlatos” kérdés, vagyis a kérdőív másképpen folytatódik azoknak, akik az *igen* választ adták, mint azok számára, akik *nemmel* feleltek. A különböző értelmezések miatt tehát vannak olyanok, akik csak pár kihíváson vettek részt, mégis „rendszeresnek” jelölték magukat, ezzel szemben olyanok is, akik legalább ugyanennyi kihívást vállaltak, mégis negatív választ adtak a kérdésre, tehát másik kategóriába kerültek. Viszont az eredmények kiértékelése során ez különösebb torzítást nem okoz, mivel a kihívásokkal szemben tanúsított attitűd nagyban meghatározza, hogy azok hogyan fejtenek ki bármilyen hatást is a személyre. Tehát a csoportba sorolás nem pontos részvételi szám, hanem hozzáállás alapján történt.

A kitöltők körülbelül 60%-a, vagyis 217 fő vallja magáról, hogy rendszeresen vesz részt különböző kihívásokon, míg 143 személy nem (8. ábra). Mint láthatjuk, meglepően sokan vannak, akik nem vesznek részt rendszeresen ilyen eseményeken. Hiszen gondoljunk csak bele, hogy a kérdőív az oldal egy olyan funkcióján keresztül volt elérhető, amelyet 40% egyáltalán nem, vagy legalábbis nem rendszeresen használ. Ezt az eredményt egy korábbi kérdésre adott válasszal magyaráznám: a mintában elenyésző azok száma, akik nem látogatják rendszeresen az oldalt, nem aktív felhasználók. Ez tehát azt bizonyítja, hogy ha a kitöltők nem is rendszeres résztvevői a kihívásoknak, attól még figyelemmel követik az oldal eseményeit.

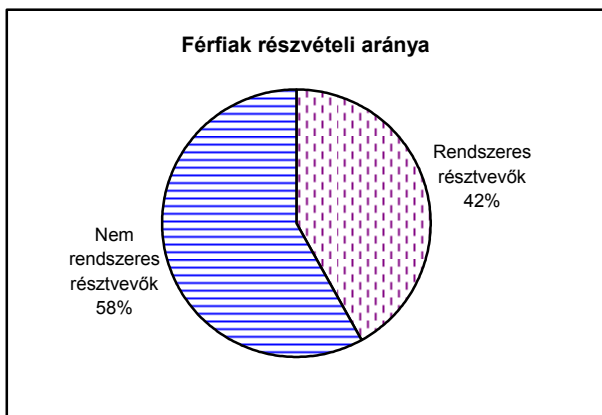
8. ábra Az eseményeken résztvevők aránya a kitöltők között

Az adatok értékelése során több szempontból is megvizsgáltam, hogy kik azok, akik rendszeresen részt vesznek az együtt olvasó eseményeken. Első körben kiderült, hogy nemcsak az oldal egésze örvend nagyobb népszerűségnek a nők között, hanem a kihívások is. Amíg a kitöltő férfiaknak mindössze 42%-a (15 fő) (9. ábra) vesz részt rendszeresen a kihívásokon, addig a nőknek 62%-a (202 fő) (10. ábra). A nők közötti részvételi arány nagyjából megegyezik a teljes minta átlagával.

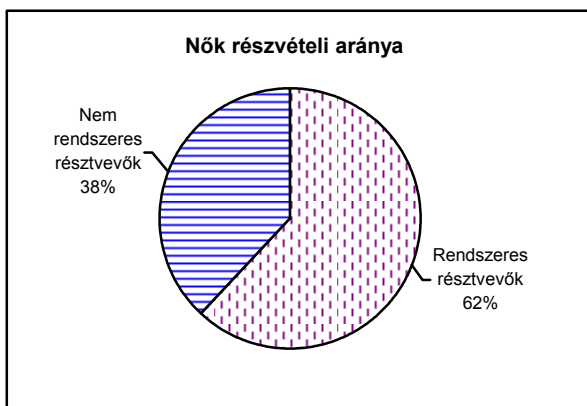
A kihívásokban rendszeresen résztvevők életkori eloszlását vizsgálva azt tapasztalhatjuk, hogy bár több általános iskolás is jelen van az oldalon, a kérdőív kitöltői közül mégsem aktív egyikük sem az együtt olvasó események tekintetében. A legfiatalabb kitöltő, aki rendszeres résztvevőnek vallja magát, 15 éves, a felső határ viszont 59 év, vagyis

a legidősebb válaszadó is kihívásrésztvevő. A fiatalok passzivitása annak a jele is lehet, hogy az oldal egésze nem köti le őket, így csak bizonyos funkciókat használnak.

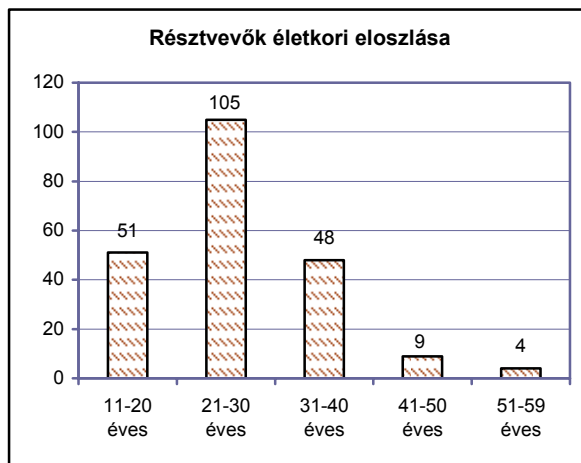
9. ábra A kihívásokon való részvételi arány a kitöltő férfiak között

10. ábra A kihívásokon való részvételi arány a kitöltő nők között

Ha a korábban kialakított korcsoportokat vesszük figyelembe, és a korcsoportokon belül a rendszeres és a nem rendszeres résztvevők arányát, akkor meg kell állapítanunk, hogy bár a kihívásokban aktívak közül a legtöbben 21 és 30 év közöttiek (összesen 105 személy), a részvételi arány mégis közöttük a legalacsonyabb, csak 52%, míg a többi korcsoportnál jóval meghaladja a 60%-ot (11. ábra). Mégsem jelenthetjük ki azonban, hogy az ebben az életkorban lévők kevésbé szeretnek kihívásokon részt venni mint a többiek, hiszen a kitöltők között és az oldal felhasználói között is ők vannak többségben, ők alkotják az aktív tagok nagy részét. Tehát jóval nagyobb a valószínűsége annak,

hogy egy 21 és 30 év közötti, kihívásokon részt nem vevő, ám az oldalon aktív felhasználó töltsön ki egy olyan kérdőívet, amely kihívásokon keresztül elérhető, minthogy egy idősebb, hasonló attitűdű személy tegye ugyanezt.

11. ábra A kihívásokon résztvevők életkori eloszlása

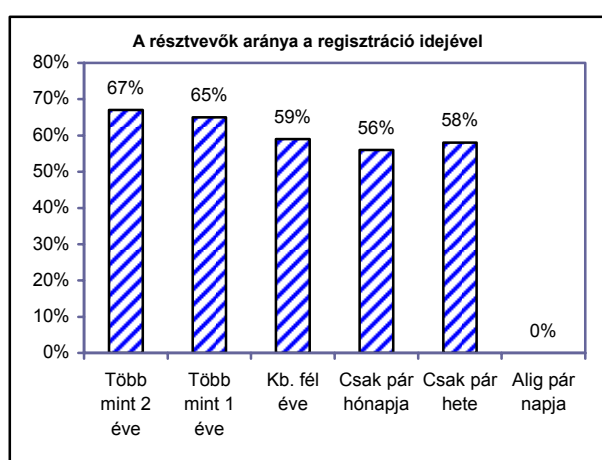
- 11-20 éves:** 51 (A korcsoport teljes számához képest $\approx 69\%$)
- 21-30 éves:** 105 (A korcsoport teljes számához képest $\approx 52\%$)
- 31-40 éves:** 48 (A korcsoport teljes számához képest: 75%)
- 41-50 éves:** 9 (A korcsoport teljes számához képest $\approx 64\%$)
- 51-59 éves:** 4 (A korcsoport teljes számához képest: 80%)

Ha megvizsgáljuk, hogy a kihívásokban rendszeresen részt vevő kitöltők mióta az oldal felhasználói, nem tapasztalhatunk nagy kilengéseket. Az alig pár napja regisztráltak közül ugyan senki sem aktív még ilyen téren, ez érthető, hiszen az oldal több funkciója között nem könnyű azonnal eligazodni, kell egy kis idő, mire az ember beletanul. Ezzel szemben azok, akik pár hete már a *Moly.hu* tagjai, szinte olyan arányban képviselik magukat a kihívások között, mint a fél évvel korábban regisztráltak (12. ábra). Ezek alapján tekinthetjük úgy, hogy a regisztráció ideje nincs szoros összefüggésben a kihívásokon való részvétellel.

A nem rendszeres résztvevők válaszai

A továbbiakban külön kell bontanunk azok válaszait, akik rendszeresen vesznek részt kihívásokon, azokétól, akik nem, hiszen a két csoport teljesen más kérdéseket kapott. A nem rendszeres

résztevők között először arra kerestem a választ, hogy vajon miért döntenek úgy a kitöltők, hogy nem vesznek részt a kihívásokon. Ennél a kérdésnél több választ is megjelölhettek. Ahogy az eredményekből a 13. ábrán láthatjuk, a 143 válaszadó közül 80 nyilatkozott úgy, hogy kedve szerint szeret olvasni, mindenféle kényszer nélkül, amellyel ezek szerint a kihívásokat azonosítja. Viszonylag sokan, a válaszadók majdnem fele jelölte meg, hogy eddig még egyáltalán nem figyelt fel ezekre a kezdeményezésekre. 33 személynek nincs elég szabadideje, míg 18 nem talál megfelelő témájú kihívást magának. 29 személy válaszából azonban az derül ki, hogy bár csatlakoznak kihívásokhoz, nem tartják magukat rendszeres résztvevőnek, hiszen csupán mértékkel vállalnak olvasmányokat.

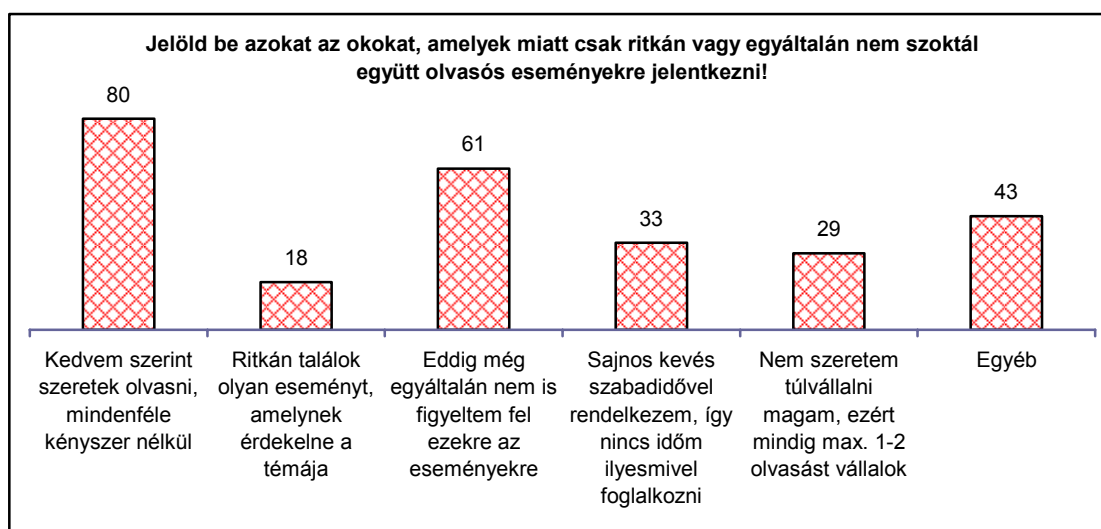
12. ábra A kihívások résztvevőinek eloszlása Moly-tagságuk ideje alapján

Erre a kérdésre viszonylag sok „egyéb” válasz érkezett. Ezekből egyértelműen kiderül, hogy sokan egyáltalán nem tudták értelmezni az együtt olvasós esemény fogalmát. Az eseményekben részt nem vevő kitöltők közel 6%-a gondolja úgy, hogy ezek az események nem online találkozást jelentenek, hanem fizikai jelenlétet igényelnek egy olyan helyen, ahová ők nem tudnak eljutni.

A kérdőív következő kérdése arra vonatkozott, mennyire tudják elképzelni a válaszadók, hogy esetleg a jövőben részt vesznek majd különböző kihívásokon. Erre nagyon pozitív válaszokat kaptunk, és bár 31 személy kevés esélyt lát a dologra, mégis mindössze hárman zárkoztak el teljesen a lehetőség elől (14. ábra). Közülük egy azok közé tartozik, akik félreértelmezték az együtt olvasós események lényegét; egy személy pedig csak pár hete az oldal felhasználója, és állítása szerint még nem tud semmit ezekről az eseményekről.

Rendszeres résztvevők válaszai

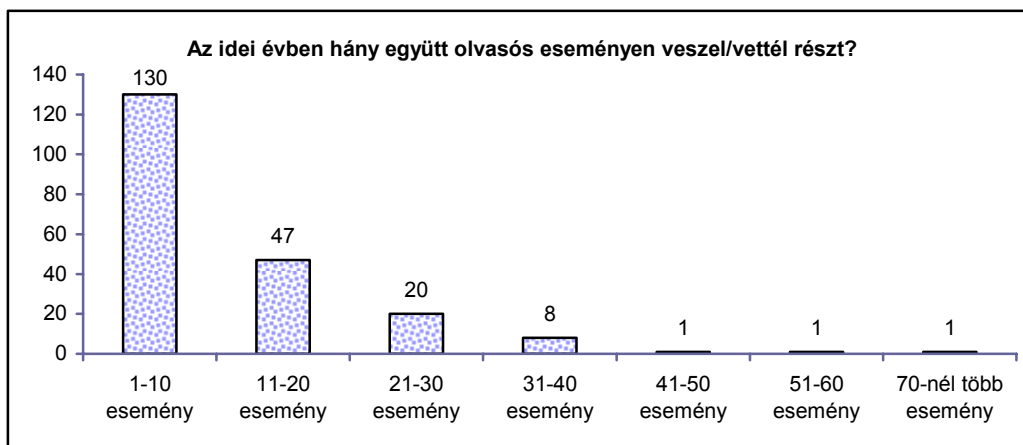
A rendszeres résztvevők első kérdése arra vonatkozott, hogy hány együtt olvasós eseményre jelentkeztek az adott évben a kérdőív kitöltéséig bezárólag. Ahogy az alábbi ábrán is látható, annak ellenére, hogy már 2011 nyarán is voltak olyanok, akiket azóta a *Moly.hu*-n viccesen csak „kihívásfüggők”-nek szokás becézni, a válaszadók többsége csak 10 vagy annál kevesebb kihívást vállalt. Mindössze 3 személy vállalta több mint 40 kihívás teljesítését (15. ábra). A rendszeres résztvevők átlagosan 12 kihívás aktív tagjai.

13. ábra A kihívásokon részt nem vevők által jelölt okok

14. ábra A kihívásokon való jövőbeli részvétel lehetősége az eddig részt nem vállaló kitöltők szerint

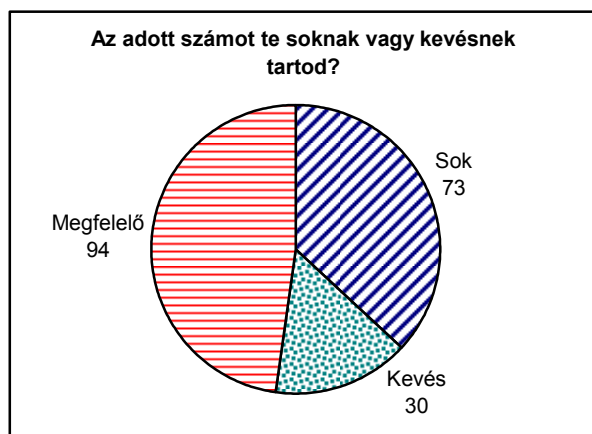

15. ábra A kitöltők által vállalt események száma

Mivel a kérdőív összeállításának idején a weboldalon már szinte napi rendszerességgel jelentek meg azok a hozzászólások, amelyekben a felhasználók arra panaszkodnak, hogy túl sok kihívást vállaltak, nem győzik, ám mégsem tudnak ellenállni a további jelentkezéseknek, ezért szerettem volna felmérni, mennyire általános ez a hozzáállás. Ahogy a kördiagram is mutatja, a többség pont elégnak, vagyis se soknak, se kevésnek nem találja a vállalásai számát. Ugyanakkor elég sokan érzik úgy, hogy túlvállalták magukat. Azok közül, akik legalább 8 kihívást vállaltak, senki sem minősítette kevésnek a kihívásait, viszont voltak olyanok, akik saját magukhoz mérten már 3 kihívást is soknak találtak (16. ábra). Azok nagy része, akik kevésnek érezték a vállalt események számát,

azzal indokolta ezt, hogy mások sokkal többet vállalnak náluk, ezért talán nekik is többet kellene. Vagyis ebben az esetben elég erősen érezhető a közösség húzó ereje.

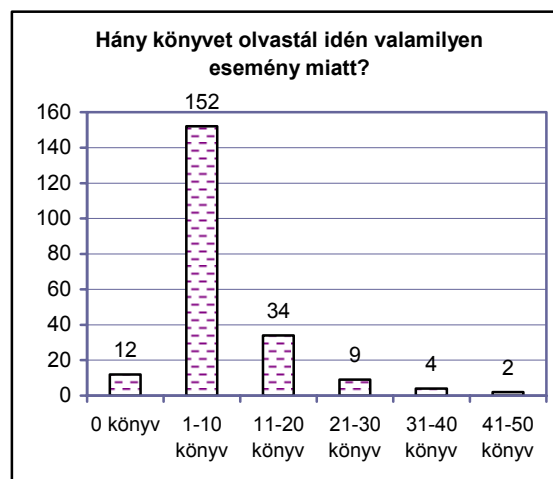
Ez a kérdés tulajdonképpen ellenőrző kérdésnek is bizonyult, mivel a válaszokból kiderült, hogy további 5 kitöltő, akik a kérdőív elején azt válaszolták, hogy rendszeresen részt vesznek különböző együtt olvasós eseményeken, szintén félreértelmezte a kérdést. Ahogy a nem rendszeres résztvevők között is voltak olyanok, akik fizikai megjelenéssel járó eseményre asszociáltak, így itt is ez történt. Az ő válaszaikat nem vettem figyelembe a vállalt események számának összesítésénél.

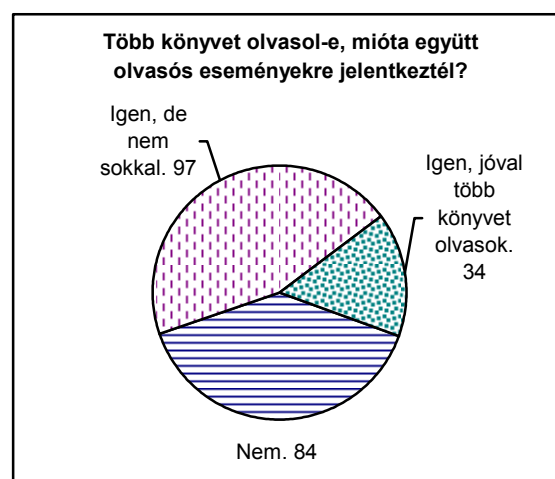
16. ábra A kitöltők elégedettsége az általuk vállalt kihívások számával

Ahhoz, hogy valamilyen következtetést le tudjak vonni azzal kapcsolatban, hogy milyen hatással van a kihívásokra való jelentkezés az olvasási szokásokra, megkérdeztem a kitöltőket arról, hogy hány könyvet vettek kézbe az adott évben egy-egy esemény miatt. Az eredmények sokkal alacsonyabbak, mint korábban feltételeztem. Bár olyanok is voltak, akik 50 könyvet olvastak ilyen céllal, a többség, vagyis 152 fő 1 és 10 közötti értéket írt be. 12 olyan kitöltő is volt, aki erre a kérdésre válaszként nullát adott meg (17. ábra). Az átlagosan olvasott könyvek száma 8. Itt azonban figyelembe kell venni a szöveges válaszokat is, amelyek alapján sokan azért írtak nullát, vagy nagyon alacsony számot, mert az olvasott könyvek nagy részét nem a különböző események miatt kezdték el, hanem egyébként is kézbe vették volna, de jó volt egy-egy eseményhez is. Szóval elmondhatjuk, hogy sokan nem a különböző kihívások alapján választják meg az olvasnivalójukat, hanem pont fordítva, vagyis azokhoz a könyvekhez kapcsolják az eseményeket, amelyekbe egyébként is belekezdének.

Ugyanerre utal a következő kérdésre adott válaszok aránya is. Azzal kapcsolatban, hogy saját bevallásuk szerint a kihívásokon való részvétel miatt több könyvet olvasnak-e el, mint egyébként tennék, mindössze 34 személy válaszolta azt, hogy igen, jelentősen több könyvet olvas el. 97 személy tapasztalt ugyan növekedést olvasmányainak számában, mégsem tartja azt kiugró eltéréseknek. 84 kitöltő pedig úgy gondolja, hogy a kihívásokon való részvétel egyáltalán nem növelte az olvasmányainak számát (18. ábra).

17. ábra A kitöltők által bizonyos események miatt olvasott könyvek száma

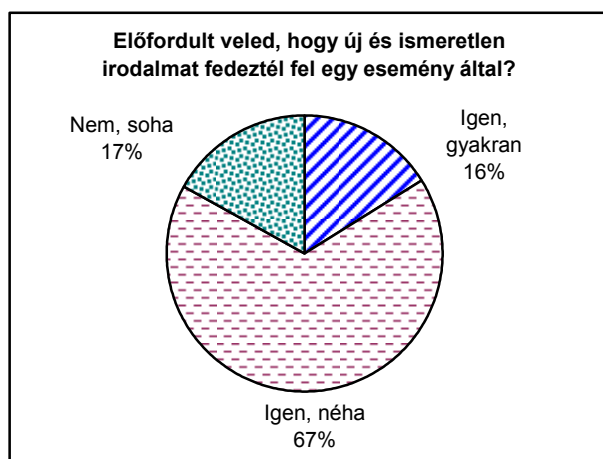

18. ábra A különböző kihívások hatására a kitöltők által olvasott könyvek aránya

A következő kérdést a norvég-magyar összehasonlító vizsgálatból emeltem át. Az a kutatás bebizonyította, hogy a felhasználók számára a *Moly.hu* sokkal inkább információforrás, mint virtuális közösségi tér. Ott a kitöltők 58%-a vallotta, hogy gyakran; 40%-uk pedig, hogy néha fedez fel számára új és ismeretlen irodalmat a weboldalon. De vajon, ha nem a könyves közösségi oldal egészét, hanem csupán a kihívásokat vesszük, számolhatunk-e ilyen arányokkal? Sajnos nem. A kérdőívem kitöltői közül mindössze körülbelül 16 százalék (35 személy) szerint jellemző, hogy kihívások teljesíté-

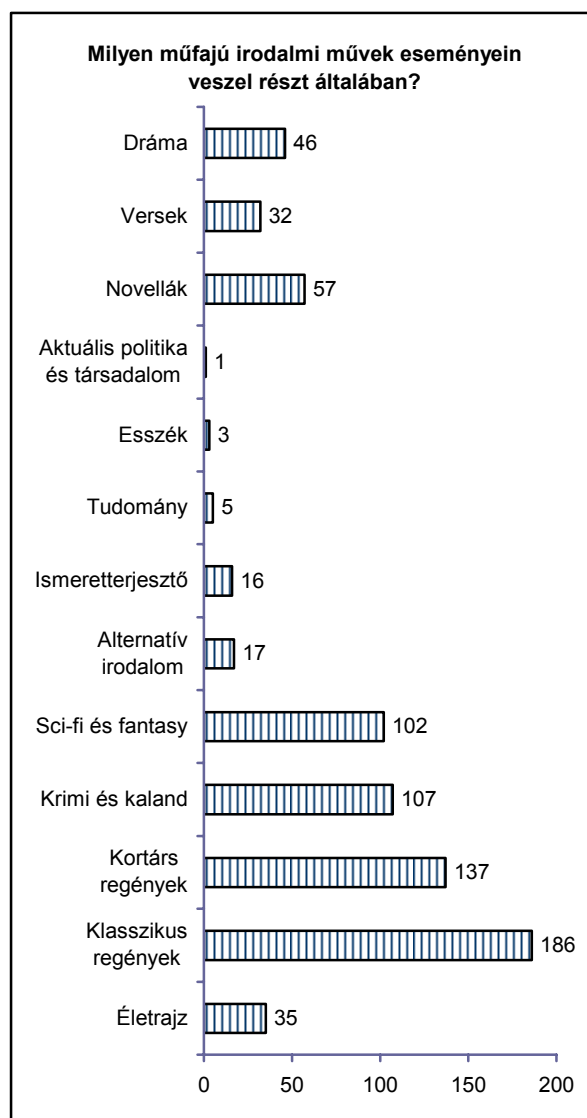
se során ismeretlen irodalommal találkozik. 145 személy, vagyis majdnem 67% vallja, hogy ilyen néha előfordul vele, ellenben 17%-kal (37 személy) sosem történik ez meg (19. ábra).

Annak, hogy a két kutatás eredményei között ekkora az eltérés, több oka is lehet. Véleményem szerint ezek közül a legfőbb az, hogy amíg a felhasználók a weboldal használata közben az ismerősök olvasmányait, véleményeit is figyelik, addig – ahogy a fentebbi adatokból látszik – a kihívásokat a saját olvasmányaikhoz válogatják, így kevesebb új benyomás éri őket ilyen szempontból.

19. ábra A kitöltők által a különböző kihívások hatására felfedezett új irodalom

Az ezt követő kérdés szintén szerepelt valamilyen formában a korábbi kutatásban, de amíg ott arra voltak kíváncsiak, hogy általánosságban milyen műfajú műveket olvasnak a kitöltők, addig én arra kérdeztem rá, hogy milyen műfajú könyvekkel kapcsolatos kihívásokban vesznek részt. Bár mivel azóta bizonyítást nyert, hogy a résztvevők az olvasmányaikhoz választanak kihívást, így a kettő tulajdonképpen nem válik el élesen egymástól. Ezért is lehet, hogy a két kutatás sok tekintetben átfedésben van egymással: mindkét helyen a klasszikus és a kortárs regények bizonyultak a legnépszerűbbeknek, míg a legkevesebben az esszéket, valamint az aktuális politikával és társadalommal foglalkozó műveket veszik kézbe. Kiemelkedően népszerűek még az olyan szórakoztató műfajok, mint a sci-fi, a fantasy és a krimi, valamint a kalandregények (20. ábra).

20. ábra A kitöltők által választott események műfaja

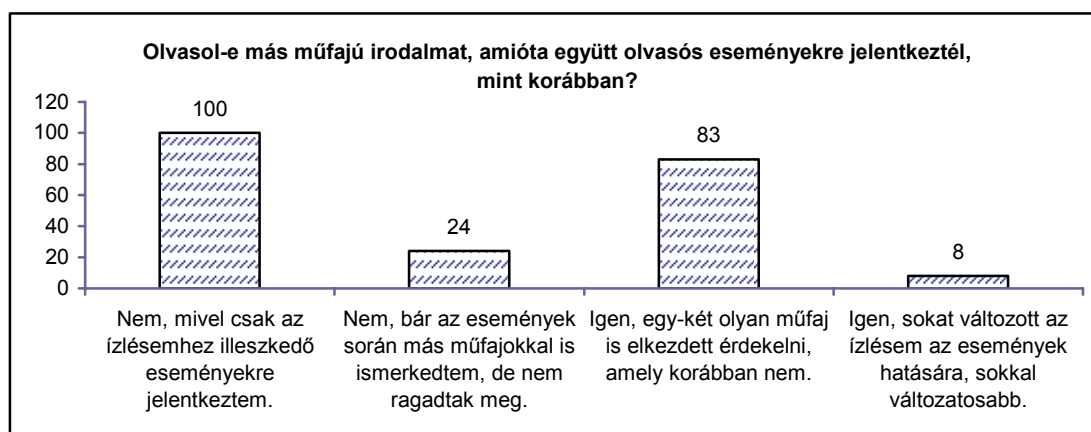
A kihívások hatásait vizsgálva nemcsak az elolvasott könyvek számával kapcsolatban tettem fel kérdést, hanem arra vonatkozóan is, hogy a résztvevők ízlése saját bevallásuk szerint mennyire változott a teljesítések során. Mindössze 8 válaszadó vallotta, hogy az együtt olvasós események hatására komolyan megváltozott az ízlése, sokkal nyitottabb lett a különböző műfajok iránt. Ezzel szemben 100 kitöltő igazolta a korábbi megállapításunkat, miszerint a kihívásokat az olvasmányaikhoz választják, nem pedig fordítva, így ezek az események nem okozhatnak különösebb ízlésváltozást. Ugyanakkor 83 személy gondolja úgy, hogy a kihívások hatással voltak az ízlésére, megismertek új és érdekes könyvekkel, szóval nem je-

lenthetjük ki, hogy ezeknek az eseményeknek semmilyen hatása sincs, de a többségük nem számít mérföldkőnek a résztvevők izlésvilágának alakulása tekintetében (21. ábra).

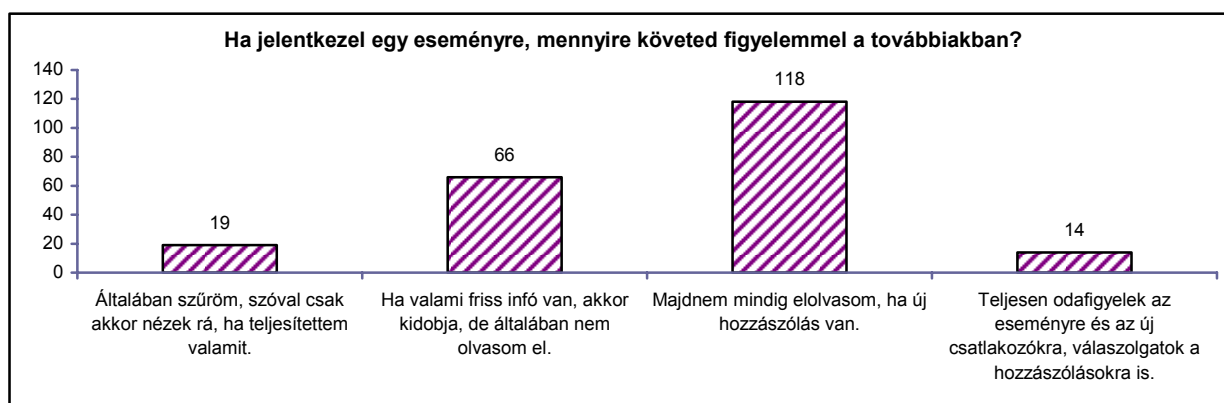
Fontosnak tartom, hogy a kitöltők milyen szinten követik nyomon az egyes kihívásoknál bekövetkező fejleményeket, mivel ez az egyik szempont, amelynek alapján meghatározható, hogy mennyire válik a részvétel közösségi tevékenységgé. Hiszen a *Moly.hu* egyik nagy dilemmája egészen a kezdetektől, hogy vajon lehetséges-e az alapján véve magányos tevékenységet: az olvasást, közösségi szintre emelni? Az ezzel kapcsolatban feltett kérdésre érkezett válaszokból levonhatjuk a következtetést, miszerint a többség számára a kihívások közösségi élményt jelentenek. Bár csak 14 személy tartja magát nagyon aktívnak a részvételek során, vagyis nemcsak az adott könyvek elolvasása számít neki, hanem a többiekkel való kommunikációra is hangsúlyt fektet, ezzel szemben 118 kitöltő majdnem mindig elolvassa az új hozzászólásokat.

lásokat. Ez valamilyen szinten összhangban van a norvég-magyar viszonyokat összehasonlító kutatással, mivel ott a kitöltők legnagyobb része (44,5%) csak passzív követője volt a különböző könyves eszmecsereknak a *Moly.hu* felületén. Tehát a kihívások teljesítése során is jellemzően jelen van az a hozzáállás, miszerint a résztvevők kíváncsiak egymás véleményére, szívesen olvasják egymás értékeléseit, de ritkán bonyolódnak beszélgetésekbe, esetleg vitákba ezekkel kapcsolatban.

Ugyanakkor magas azoknak a száma is, akik a 19 kitöltővel szemben nem szűrik a kihívást a hírfolyamukról, mégsem olvassák el az új hozzászólásokat (22. ábra). Ennek több oka is lehet, ugyanúgy okozhatja az időhiány, mint a *Frissek*² túl magas száma, szóval nem feltétlenül vonhatunk le következtetést abban az irányban, hogy ezek a kitöltők nem vonhatók be könyvekkel kapcsolatos eszmecsereikbe.

21. ábra A kitöltők ízlésének változása a különböző kihívások hatására

22. ábra Az események nyomon követése a kitöltők által

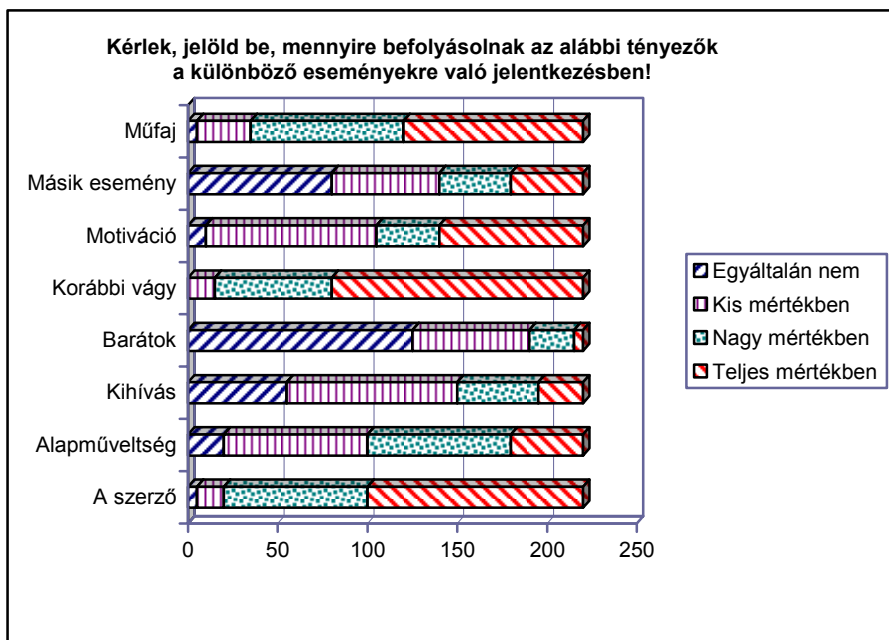
A következő kérdés az eseményekre való jelentkezés okait vizsgálta. Itt a kitöltőnek a következő szempontokról kellett eldönteni, hogy számára mekkora befolyást jelentenek egy-egy kihívásra való jelentkezés során:

- Szeretem az adott író, akihez kapcsolódik az esemény.
- Az adott könyv/könyvek szerintem az alapműveltség részei.
- A részvétel komoly kihívást jelent számomra.
- A barátaim közül is jelentkeztek páran az eseményre.
- Régóta el akartam olvasni az adott könyvet/könyveket.
- Jó motivációnak tűnik.
- Egy másik esemény miatt már úgyis el kell olvasnom a könyvet.
- Az adott irodalom az általam kedvelt műfajba tartozik.

A beérkezett válaszok sok szempontból megcáfolták az előzetes elvárásaimat. Az arányok a 23. ábrán látszanak. A legkiemelkedőbb szempont a korábbi vágy, vagyis hogy a kitöltő már korábban is el szeretne volna olvasni az adott művet, amely köré a kihívás csoportosult. Ebben nincs semmi meglepő, hiszen a kérdőív kiértékelése során többször találkozhattunk már a ténnyel, hogy a résztvevők az olvasmányaikhoz választanak kihívást, és nem fordítva. Ehhez kapcsolódik a másik két nagyon fontos szempont: az adott szerző és a

műfaj szeretete. Ezekből a válaszokból is látszik, hogy a kihívások azért nem képesek alapvetően befolyásolni az ízlést, mert a felhasználók ritkán vesznek részt az ízlésüktől eltérő kihíváson.

A legkevésbé fontos szempont a kihívásokon résztvevők számára, hogy egy ismerősük, barátjuk is részt vesz-e velük. Mivel a szabadidős tevékenységek esetében általában ez fontos szempont szokott lenni, így a kérdőív összeállításakor arra számítottam, hogy itt is az lesz majd. Az eltérő eredménynek azonban több oka is lehet. Elképzelhető, hogy a *Moly.hu* egyébként is családi légkörrel mellet a kitöltők a többi felhasználó nagy része felé olyan bizalmat táplálnak, mely fesztelenné teszi őket a könyvekről való eszmecsereben, így nincs szükségük egy ilyen „szociális védőhálóra”. De lehetséges, hogy ezt a hatást pont ennek az ellenkezője, az internet nyújtotta arctalanság okozza, vagyis úgy érzik, minden komoly következmény nélkül nyugodtan nyilváníthatnak véleményt a könyvekkel kapcsolatban, vagy éppen közbeszólás nélkül követhetik nyomon mások visszajelzéseit. Ugyanakkor, mivel a résztvevők nagy része nemhogy passzív résztvevője a kihívásoknál kialakult eszmecsereknél, de még csak el sem olvassa a hozzászólásokat, feltételezhetjük azt is, hogy ezért sem fontos számukra a barátok részvétele, hiszen nekik az együtt olvasós események teljesítése is ugyanolyan magányos tevékenység, mint maga az olvasás a hagyományos értelemben.

23. ábra Az eseményekre való jelentkezés szempontjai

A kihívások készítői

A rendszeres résztvevők közül sokan (egészen pontosan 45-en) készítettek már maguk is kihívást, ők külön kaptak pár kérdést. Először az együtt olvasós esemény létrehozásának céljait és okait kellett osztályozniuk. A következő szempontokat kapták meg:

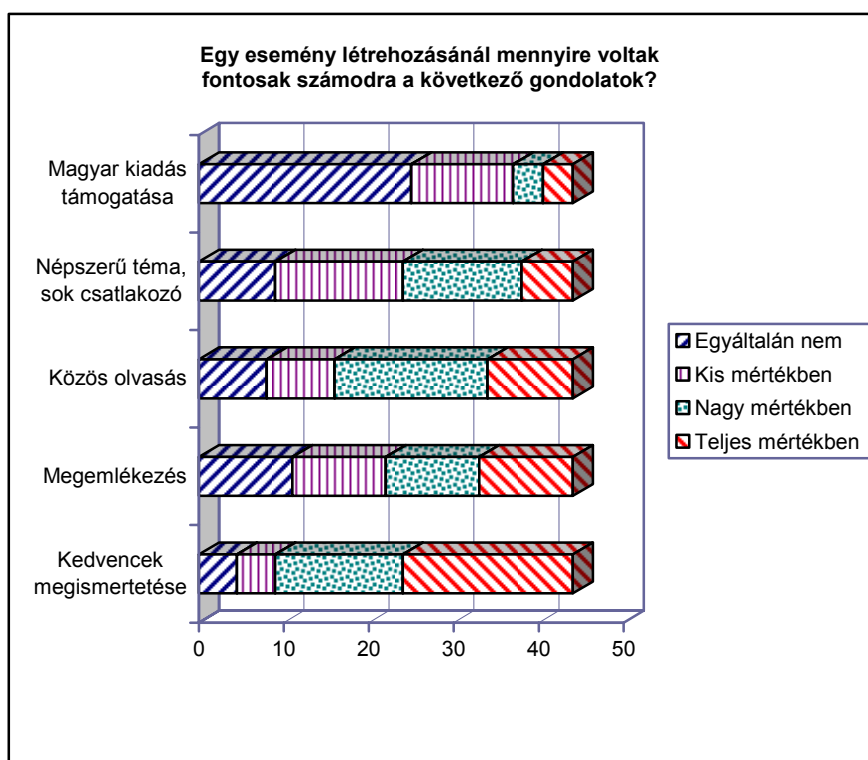
- Szerettem volna, ha többen is megismerik a kedvenc szerzőmet/könyvemet.
- Méltó módon akartam megemlékezni egy kapcsolódó eseményről.
- A közös olvasás számomra nagyobb motiváció.
- Úgy gondoltam, ezt a szerzőt sokan szeretik, sokan fognak csatlakozni.
- Ezzel is a magyar kiadás folytatását akartam támogatni.

Ahogy a 24. ábrán is látszik, a szempontok közül a többség a kedvencei megismertetését tartotta a legfontosabbnak. Szóval, ahogy a kihívásokra való jelentkezés egyik legfontosabb érve ez, úgy a létrehozásukban is ez az uralkodó szempont. A legmegosztóbb érv a különböző évfordulókról való megemlékezés volt, majdnem ugyanannyian tartják ezt fontosnak, mint akik egyáltalán nem. Ez körülbelül megfelel a *Moly.hu* felületén található,

valamilyen évfordulóhoz kapcsolódó kihívások arányának. Csak néhány példa: „*Isten hozta, őrnagy úr! avagy 100 éve született Örkény István*”, „*Emlékolvasás Mihail Bulgakov születésének 120. évfordulója alkalmából*”, „*2012 – 200 éve született Charles Dickens*”.

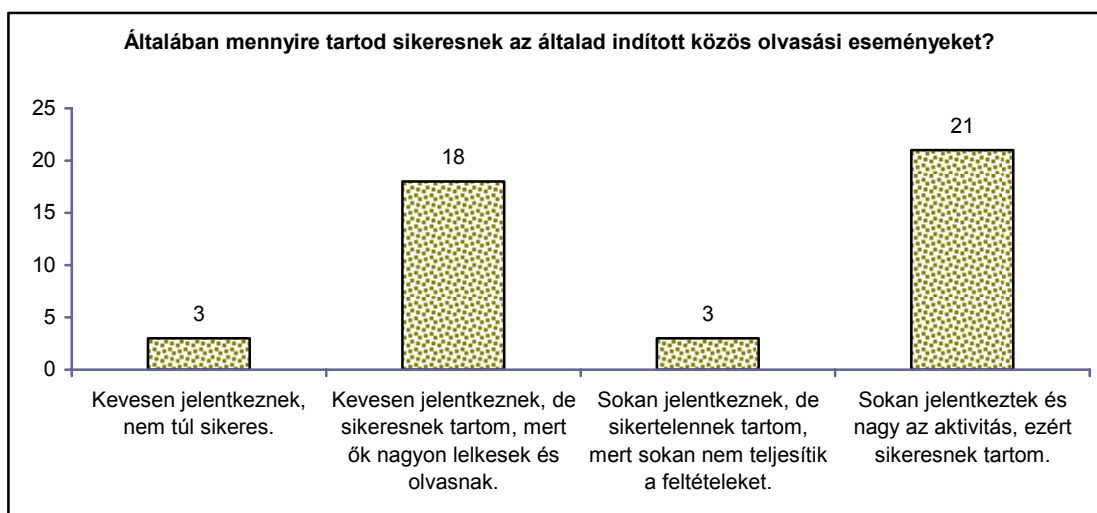
A legkevésbé fontos szempont a magyar kiadás támogatása. Vannak ugyan olyan együtt olvasós események, ahol bizonyos könyvek megvásárlása is feltétele a teljesítésnek, de ez elég ritka. Ráadásul a kiadók aktív jelenléte a weboldalon még csak most van kialakulóban. Egy ideje már lehet kiadói profilt létrehozni, és a jelenlegi fejlesztések során pedig az ehhez kapcsolódó lehetőségek folyamatosan bővülnek, de még elég kevés kiadó él ezzel. Pedig nagyon sok olvasói visszajelzés gyűjthető be egy ilyen könyves közösségi oldalról.

Az utolsó kérdést a készítőknél a saját kihívásukkal való elégedettséggel kapcsolatban tettem fel. A többség sikeresnek tartja a kezdeményezését, elégedett vele, akkor is, ha csak kevesen jelentkeztek rá. Mindössze 6 kitöltő nyilatkozott ettől eltérően (25. ábra).

24. ábra A kihívások létrehozásának okai

25. ábra A kihíváskészítők elégedettsége a saját kihívások sikerével kapcsolatban

A kutatás összegzése

A kutatás során több hipotézisem bizonyítást nyert, többet pedig megcáfoltak a válaszok. Tény ugyan, hogy a kihívásokon való részvétel valamilyen szinten növeli az olvasási kedvet, sokan új irodalommal is megismerkedtek a teljesítés során, de nem a várt mértékben. A korábbi, norvég-magyar kutatással összehasonlítva látható, hogy a *Moly.hu* egésze sokkal nagyobb hatással van a felhasználók olvasási szokásaira, mint csak a kihívások. Nem is beszélve arról, hogy mivel a weboldal felhasználói között csak az olvasás iránt eleve érdeklődő tagok vannak, ezek a kezdeményezések nem alkalmasak a korábban nem olvasók bevonására. Ugyanakkor a *Moly.hu* egyéb funkcióit tökéletesen kiegészítik ezek a megmozdulások, amelyek lehetőséget adnak egy-egy adott könyv közös olvasására, majd a vélemények ütköztetésére, vagy akár csak ezek nyomán követésére. Annak ellenére, hogy a kihívásokra való jelentkezés legkevésbé releváns szempontja a barátok, ismerősök részvétele, az együtt olvasós eseményeknek mégis van valamilyen szinten közösségépítő hatása. Az a réteg, amely rendszeresen részt vesz kihívásokon és az, amelyik nem, gyökeresen másképpen látja a kihívások lényegét, hiszen amíg a résztvevők többsége kényszernek érzi és azzal az érveléssel mond le róluk, hogy jobban szeret szabadon olvasni, addig a résztvevők a saját izlésviláguk alapján válogatják össze a kihívásaikat, tehát ők ezek mellett az események mellett is szabadon olvasnak. Emiatt a létrejött kihívások a készítőik izlését reprezentálják, a jelentkezések számából

pedig a résztvevők izlése mérhető le, amely főleg klasszikus és kortárs regényekre terjed ki. A kihívások résztvevőiről megállapíthatjuk még ezen kívül, hogy zömében nők, 21 és 30 közöttiek, magasan iskolázottak, akárcsak a *Moly.hu* legtöbb regisztrált felhasználója.

Mivel egy könyves közösségi oldal célcsoportjának valamilyen szinten meg kell egyeznie egy könyvtárral, ezért úgy gondolom, hogy ezek a weboldalak szinte kimeríthetetlen ötletadó források lehetnek. A web 2.0, illetve a könyvtár 2.0 elképzelés keretein belül miért ne valósulhatnának meg együtt olvasós események, kihívások, online olvasóklubok könyvtári szervezésben? Kisebb-nagyobb sikerrel egyre több könyvtári blog jön létre [4], és az olyan szolgáltatások száma is rohamosan nő, amelyek igénybeviteléhez nem kell fizikailag jelen lenni: gondoljunk csak a LibInfo-ra, vagy a különböző adatbázisokra. Az ilyen kezdeményezések indításával a könyvtár egy erős közösséget kovácsolhat a beiratkozott látogatói egy részéből, és ugyanakkor olyanokhoz is eljuthat, akik a fizikai távolság miatt egyébként nem vennék igénybe a szolgáltatásait. A dolognak technikai akadályai tulajdonképpen nincsenek, hiszen akármelyik blog keretein belül lehetne ilyet indítani, illetve akár a könyvtári weboldalon is ki lehetne alakítani egy felületet a hasonló kezdeményezéseknek, ahogy ez a *Moly.hu*-n is van. A tökéletes megoldás talán ez utóbbi lenne, és ügyes programozással akár az adott könyvtár OPAC-jával is össze lehet kötni ezt a szolgáltatást, így a könyvre rákeresők azonnal láthatnák, hogy van lehetőségük másokkal közösen is olvasni, illetve

véleményt cserélni ebben a témában. A legnépszerűbb értékelések akár a könyv adatai mellett is megjelenhetnek, hiszen a mai világban, ahol az OPAC-okon belül a könyvek borítójának már van hely, miért ne lehetne az olvasói véleményeknek is?

Véleményem szerint a könyvtár nagyon sokat profitálhatna, ha képes lenne átmenetni a szolgáltatásai közé a hasonló szórakoztató tevékenységeket is, és képes lenne tanulni a könyves közösségi oldalakon felmerülő ötletekből, következtetéseket levonni az ottani aktivitásokból.

Köszönetnyilvánítás

Köszönetemet szeretném kifejezni *Tóth Máté*, egyetemi adjunktusnak a tanulmány alapját jelentő diplomamunkám elkészítésében nyújtott segítségért, tanácsaiért és támogatásáért.

Megjegyzések

¹ Többször találkoztam olyan, számként megadott válasszal, amelyet a Google rendszere dátummá alakított át, én pedig hiába alakítottam vissza szám formátumra, az érték nem az eredeti lett, ezért az adatokat elveszettnek kellett tekintenem.

² Az oldalnak az a felülete, ahol a felhasználó saját és a figyelt ismerősei aktivitásával kapcsolatos új események jelennek meg.

Irodalom

- [1] O'REILLY, Tim: What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>
- [2] AUDUNSON, Ragnar – TÓTH Máté: Social websites for readers – a challenge to libraries? = Finding New Ways. Proceedings of the 19th BOBCATSSS Symposium, Szombathely, Nyugat-Magyarországi Egyetem Savaria Egyetemi Központ, 2011. p. 359–375.
- [3] TÓTH Máté: A Moly.hu mint virtuális találkozóhely. = TMT, 58. köt. 8. sz. 2011. p. 327–338.
- [4] BOGNÁR Noémi Erika – KOZMA Zsófia – TAMÁSI Gabriella – TÓTH Máté: A könyvtári blogok mint virtuális közösségi terek. = Könyvtári Figyelő, 57. köt. 1. sz. 2011. p. 61–76.
- [5] GEREBEN Ferenc: Könyv, könyvtár, közönség: A magyar társadalom olvasáskultúrája olvasás- és könyvtárszociológiai adatok tükrében. Budapest, Országos Széchényi Könyvtár, 1998.
- [6] NAGY Attila: Növekvő kulturális szakadékok - az olvasás példája. = Könyv és nevelés, (8. köt.), 4. sz. 2006. p. 55–63.

Beérkezett: 2012. XI. 19-én.

Jávorka Brigitta

a Pécsi Tudományegyetem Felnőttképzési és Emberi Erőforrás Fejlesztési Kar elsőéves MA hallgatója.
E-mail: javorka.brigitta@gmail.com

NETWORKSHOP 2013. országos informatikai konferencia

A Networkshop 2013. évi konferencia helyszíne: SOPRON, NYUGAT-MAGYARORSZÁGI EGYETEM

Időpontja: 2013. március 26-28. (kedd-szerda-csütörtök)

Tutorialok: 2013. március 25. (hétfő)

A konferenciára előadóként jelentkezés:

<http://nws.niif.hu/>

<http://www.niif.hu/rendezvenyek/networkshop>

Részvétellel és szállással kapcsolatban jelentkezés:

<http://www.comp-rend.hu/nws2013> címen,

illetve a kitöltött jelentkezési lappal Fax-on: (+36-1) 353-0025;

Comp-Rend Kft. (H-1725 Budapest, Pf.133)

Részletes információ: <http://www.niif.hu/rendezvenyek/networkshop/>

Adattármustra. Antikváriumok

A sorozat egyes számaiban független szakemberek értékelik a magyar nyelvű internetes könyvtári szempontból fontos tartalomszolgáltatásait megadott szempontok szerint; ez alkalommal online antikváriumokat. A bírálatok a használók számára fontos kezelőfelülettel, keresőrendszerrel, tartalommal és metaadatokkal foglalkoznak. Az értékelések egyrészt segítséget nyújtanak a rendszerek minél eredményesebb használatához, másrészt felhívják a fejlesztők és karbantartók figyelmét a szolgáltatás hiányosságaira, a jövőbeli minőségi javítások érdekében.

Antikva – Online Antikvárium

Honlap: <http://www.antikva.hu>
E-mail: info@antikva.hu
Fenntartó: Híd Bt.
Értékelés dátuma: 2012. április 22.
Értékelő: Ternai Zita

Általános értékelés

Az Antikva egy olyan antikvárium, amely kizárólag az interneten keresztül forgalmazza használt, régi könyveit. A naponta megújuló választék 20 ezer kötet körüli, 294 témára bontva. Fő gyűjtőkör nincs meghatározva. Sok „hétköznapi” olvasmány is van, de számos specifikus témakör, több ritkaság, delikát példány is fellelhető – gondolom, bibliofil vásárlóréteget vonzva ezzel maga köré.

A szolgáltatás vélhetően 2001-ben indult (a vendégkönyv első bejegyzése legalábbis erre utal), 25 év antikváriusi tapasztalattal a vállalkozás háta mögött. Mivel hagyományos antikváriumot nem üzemeltetnek, egy budapesti telephelyű könyvraktárból szolgálják ki a vevőket. Az online antikvárium megalapításában az a cél vezérelhette őket, hogy ez a fajta kereskedelem hely- és költségkímélő megoldás. *Híd Bt.* néven fut a cég, az ügyvezető Szász György.

Az *antikva.hu*-n könnyű eligazodni (1. ábra). A főoldalon a *Mai ajánlatunk* fogad, de értesülhetünk az aktuális akciókról, újdonságokról is. Ez utóbbi választhatóan három napra, egy hétre, két hétre, illetve egy hónapra visszamenőleg listázható. Regisztrált felhasználóknak lehetőségük van egy

naponta frissülő hírlevélben vagy pedig RSS hírcsatornán keresztül az általuk kiválasztott témák újdonságairól értesítőt kapni, így csekély az esélye, hogy lemaradnak valamiről. Az adatbázisban való tájékozódás több szempont alapján lehetséges. Böngészője komplex, mindenre kiterjedő (téma, szerző, cím, összes téma, kiadó, sorozat) és könnyen használható. A részletes keresőjében kilenc besorolási adat közül választhatunk. Előnye, hogy a raktárkészleten lévő kiadványok mellett azok a könyvek is szerepel(het)nek a találatok között, amelyek valaha már megfordultak az antikváriumban. Ezekre a dokumentumokra előjegyzési lehetőséggel élhetünk. Amikor beérkezik az antikváriumba a keresett könyv, értesítést küldenek e-mailben. A könyvek bibliográfiai leírása igényes, fényképpel ellátott, több helyütt kivonat és tartalomjegyzék is olvasható. A regisztráció, a vásárlás menete, a kosár tartalma jól érthető, könnyen használható. A megrendelt könyvek személyesen azonnal átvehetőek az Antikva raktárában, 10 000 Ft felett pedig ingyenesen házhoz szállítják. Az oldal egy aránylag jól működő fórummal egészül ki.

A tesztelés során talált hiányosságok a következők:

1. A honlap lóg a levegőben, mert nincs elég háttérinformációval ellátva. Hiányzik egy néhány soros ismertető a cégről, létrejöttéről, időpontjáról, céljairól, gyűjtőköréről, terveiről. Esetleg szerkeszteni lehetne egy *Gyakran Ismétlődő Kérdések*-et is a súgó kiegészítésére. Nincs feltüntetve az ügyvezető, Szász György neve az impresszumban. Egy-két fórumos bejegyzésből lehet rájönni kilétére, illetve más internetes forrásokban említik. Azt viszont olvashatjuk az impresszumban, hogy kiknek mond köszönetet. (Ha már ez a két sor helyet kapott, iga-

antikva.hu Magyar English

A futárral megrendelt könyvek szállítási költsége 700 Ft/csomag. 10 ezer forint felett a házhozszállítás ingyenes! 1000 Ft rendelési érték alatt sajnós nem szállítunk.

A végtelen számú könyvből antikvriumunkban 19159 db megvásárolható

Bejelentkezés

E-mail:

Jelszó: [Bejelentkezés >>>](#)

[Regisztráció](#) [Efelejtettem a jelszavam!](#)

Mai ajánlatunk:

Szabó Zoltán:
A tardi helyzet.
Budapest, Cserépfalvi. cca. 1937. 243 p., egészsvázson.
Megtint ósz van és hú...

Állapot: ★★★★★
Ár: 5000 Ft

[Kosárba](#)
[Részletek](#)
[Ajánlás](#)
[Ön hozzászólása](#)

Frisnyák Zsuzsa:
Volt egyszer egy vasút... Képes história I.
Budapest, Indóház Kiadó. 2009. 299 p., karton.
"Az Indóház Kiadó ké..."

Állapot: ★★★★★
Ár: 7000 Ft

[Kosárba](#)
[Részletek](#)
[Ajánlás](#)
[Ön hozzászólása](#)

A Kir. József-Műegyetem 1900/1-ik tanévének megnyitáskor
MDCCC. szeptember hó 17-én tartott beszédek.
Budapest, Pesti Lloyd-Társulat Könyvnyomdája. 1900. 77 p., félbőr.

Állapot: ★★★★★
Ár: 5000 Ft

[Kosárba](#)
[Részletek](#)
[Ajánlás](#)
[Ön hozzászólása](#)

Újdonságok

Ha csak néhány napja nem járt nálunk...

ÖSSZES TÉMA AKCIÓS KÖNYVEK
ANTIK-VARIA
EZOTERIKA
FÖLDRAJZ
GAZDASÁG
IDEGEN NYELVŰ KÖNYVEK
MEZŐGAZDASÁG
MŰSZAKI
MŰVÉSZET
ORVOSI
SPORT ÉS PASSZIÓ
SZÉPIRODALOM
TÁRSADALOMTUDOMÁNY (TÖRTÉNELEM NÉLKÜL)
TERMÉSZETTUDOMÁNY
TÖRTÉNELEM
TUDÁSFORRÁSOK
VALLÁS

Hírlevél

Feliratkozás a hírlevélre
Hírlevelünkben regisztrált felhasználóink az érdeklődésüknek megfelelő témák közül válogatva értesülhetnek az antikvriumba

1. ábra Az Antikva nyitólapja

zán elért volna elé egy néhány mondatos bemutatkozás is.) Megemlíthette volna a résztvevőkről, hogy ki miben segítette, támogatta, mert ez nekem olyan „Oscar-díj átadásos”, hatásvadász szövegnek tűnik. (Egy átlagembernek miért kellene tudnia, hogy pl. *Burgermeister Zsolt*, akinek többek között háláját fejezte ki, adatbázis-fejlesztésekkel is foglalkozik?)

- Érdemes lenne egy listát készíteni arról, hogy milyen forrásokból szerzik be a könyveket. Csak magánkönyvtárakkal, hagyatékokkal foglalkoznak, vagy az utcáról is vihetünk be hozzájuk kiadványokat? Ha igen, akkor milyen menynységben veszik át őket, és milyen kritériumoknak kell megfelelniük? Régebbi vendégkönyvi leírásokban olvastam arról, hogy a fel-

használók is bizományba adhatták a könyveiket az antikvriumnak, de úgy láttam, ez a funkció gyorsan megszűnt. Az ötlet pedig jó, mert ingyen reklámot jelent az üzletnek. Egyre több regisztrált felhasználót csalogathat magához, aki szeretne megszabadulni régi könyveitől, esetleg másra cserélné őket vagy a többiektől várna újabb köteteket, így a felhasználótábor egyre nőne.

- Az oldalakon belüli navigáció nincs egységesítve, van, ahol egész gördülékeny, több helyütt viszont nehézkes. Míg a részletes keresőben tudom állítani, hogy az egy oldalon szereplő találatok száma 10, 25 vagy 50 legyen-e, addig a böngészésnél ugyanez automatikusan csak 10, nem lehet növelni. Pedig a böngészés pont

a gyors áttekintésre való. Az újdonságoknál a legjobb a helyzet, ott 10, 20, 50, 100 vagy 200(!) könyv szerepelhet egy oldalon. Míg böngészéskor a találatok megjelenítésénél fel van tüntetve, hogy milyen szempontok alapján készül a lista, a keresésnél nem látszik a keresőkifejezés. Sehol nem szerepel egy *Vissza a kereséshez* jellegű gomb. A találatok lapozása sajnos mindenütt csak a lista alján lehetséges. Ezt némileg kompenzálja, hogy világosan tagolt, a kisebb egységektől a nagyobbig elven működik a lapozás. A felső sorban: [Következő 10], középen: [1-10] [10-20] [...]; alul: [1-100] [101-200] [...] gombok segítik a találatok közötti ugrálást. Az újdonságoknál azonban elhagyták ezt a remek megoldást, ott csak [Előző 10] és [Következő 10] gombokkal lehet haladni, ráadásul elfelejtették feltüntetni az összes találat számát.

4. A találatokat nem lehet különböző szempontok szerint rendezni, a lista cím szerinti betűrendet követ. Az újdonságoknál még ez sincs, ott kizárólag dátum szerint listáz a rendszer, ami nagy káoszt okoz az áttekinthetőségben. A kapott találatok nem menthetők, nyomtathatók, exportálhatók, és nem listázhatók egysoros, gyors áttekintésre szolgáló formátumban.
5. Kicsik a könyvekről készült fényképek, amelyek a leírások mellett szerepelnek, ezért nehezen beazonosíthatók. Ha rákattintunk, külön oldalon, nagyobb felbontásban nyílnak meg, de ez sokszor felesleges mozzanat ... Több fénykép esetében (pl. borítókép és tartalomjegyzék) jó volna, ha lapozhatóvá tennék őket, mert így egyenként kell rákattintgatni mindre. Az egyes könyvek állapotáról csak a megjegyzés rovatban írnak, érdemes lenne róluk állapotfotókat készíteni – a félreértések elkerülése érdekében.

Összegzés: Az Antikva méltán említi magáról, hogy 25 év antikváriusi tapasztalattal bír, mert jól átgondolt felépítésű, igényes honlapról van szó, nívós könyvekkel és több ritkasággal. A raktárkészlet példásan, kellő részletességgel feldolgozott. Az adatbázis naponta frissülő, könnyen használható, nem jellemző a hibás találat. A többi nagy versenytársához képest kevesebb példányszámmal rendelkezik (bár azok konzorciumban állnak több kereskedéssel, így természetes a nagyobb mennyiség). Végeztem egy kis ár-összehasonlítást néhány nagyobb konkurens azonos kiadású könyveinél, amiből megállapítható volt, hogy az Antikva árai alacsonyak. Ahhoz, hogy kiemelkedjen a többi online antikvárium közül, jó úton jár, mert a honlapnak angol nyelvű változata is van, ami a többi-

ekről nem igazán mondható el. További előny lehetne, ha személyes arculatot öltene. Jó megoldás volna erre egy blog vezetése, ahol az antikvárius személyisége is megmutatkozhatna. Írhatna az érdekesebb szerzeményeiről, a kedvenc vagy éppen most olvasott könyveiről, hogy pontosan mi is a honlap hátterén látható régikönyv részletének forrása, vagy hasznos tanácsokkal láthatná el a vásárlókat, de lazábban kapcsolódó témák is szóba jöhetnének; lényeg, hogy szubjektív, rá jellemző legyen, és természetesen a látogatók is hozzá tudjanak szólni. Nem mellékesen a blog javíthatná az online antikvárium pozícióját a keresők találati listáiban is!

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

- Az Antikva igényesen tervezett oldal, patinás dizájnnal, semmi túlbonyolított grafikával, kellemtelen, mozgó, vibráló reklámok nélkül. Világosbarna alapra sötétbarna és fekete betűket terveztek. A menü hátterében és a betöltési idő közben a teljes képernyőn egy régi könyv részlete fedezhető fel. Az egyes tömböket elválasztó legömbölyített vonalak pedig a papirusztekercseket idézik fel bennem. Ez mind-mind az antikváriumi hangulatot próbálja visszaadni. Az ötlet jó, de egy idő után egyhangúvá, nyomasztóvá válik, szükség lenne egy kis dinamikára, valami színre is. A hasonló színvilágú *antikvarium.hu*-t tudnám példának hozni, ahol a zseniális kis pislogó baglyok mentik meg a monotonitástól az oldalt.
- A weblap felépítése nem igazán megfontolt. A fő menüsor (a böngészővel és a részletes keresővel) a bal oszlopban kapott helyet, de sajnos nincs rögzítve, így ha lejjebb görgetünk, már nem látszik. A lap tetején lévő gyorskeresővel és a jobb oldalon elhelyezett menüvel (*Újdonságok, Akciók, Összes téma, Akciós könyvek*, a 16 fő téma listája, *Hírlevél, Ajánló link*) ugyanez a helyzet. Az állandó oda-vissza menetelés sok felesleges időt vesz el. Maga a menüsor egyébként jól tagolt, átlátható. Mindenütt pont az szerepel, ami az adott menü nevében meg van határozva: *Főoldal, Böngészés, Keresés, Vásárlói adatok, Rendelések, Előjegyzés, Kosár, Hírlevél, Fórum, Súly, E-mail, Impresszum, Kilépés*. Szembetűnő, hogy a főoldalon a szállítási költségek és feltételek legfelül, kiemelt helyen kapnak helyet. Ez egyrészt jó, mert egy online boltnál ez is lényeges szempont, másrészt viszont az anyagiasságot domborítja ki. Nem szimpatikus az a mondat sem, hogy „1000 Ft rendelési érték alatt sajnos nem szállítunk”. Ha valaki csak

ez alatt az értékhatár alatt kíván vásárolni, és ki tudja fizetni a hozzá kapcsolódó bárminemű posta- vagy futárköltséget, miért ne élhetne a lehetőséggel?! Ha már reklámozzák a szállítási díjakat, azt is feltétlenül meg kellene említeni, ami csak a sorok mögül olvasható ki, hogy internetes bankkártyás fizetésre nincs mód. Csak személyes átvétel, postai utánvét és GLS futárszolgálat van. Elhelyeztek ugyan egy PayPal ikont (ez egy népszerű online fizetési megoldás) az oldalon, de ott egy új ablakban csak egy angol szöveg jelenik meg arról, hogy ez mit is jelent, a céghez kapcsolódó viszonyáról nem találtam információt.

- A betűk méretezése nem mindig szerencsés, sok helyütt picik a karakterek – az akadálymentes ségtől ez nagyon távol áll. A sötétbarna betűk között sötétzölddel van kiemelve a keresőkifejezés, ami szinte teljesen beleolvad az eredeti színbe.
- Az Antikva súgója jó útmutatót nyújt a rendszer használatához. Minden fontos részletről magyarázattal szolgál, átlátható, egyforma nagyságú tömbökben elhelyezve. De talán szebb lenne, ha a balra igazított szöveg helyett sorkizárt formázást alkalmaznának. Az RSS hírcsatorna és a regisztrációs, illetve vásárlási feltételek például remek leírást kaptak, bár ez utóbbiban több helyesírási hibát is találtam. A keresésről írt tájékoztató példákkal szemlélteti, hogy mikor érdemes egyszerű, illetve összetett keresést használni. Kérik, hogy ha mégsem boldogulnánk, írjunk e-mailt vagy hívjuk fel az adminisztrátort. Itt lehetne egy utalót elhelyezni az impresszumban található kapcsolati adatokra. Hiányolom azt is, hogy a weblapon belül sehol sincs a súgóra mutató hivatkozás. A súgóban kapott helyet a támogatott böngészők listája is: Internet Explorer, Mozilla Firefox, Opera.
- A Fórumon található *Vendégkönyv* használhatóságáról kell még szót ejteni. A szövegekbe néha becsúszik egy-egy zavaró `<br>` tag. Egy oldalon 20 találat jelenik meg, sajnos itt sem lehet változtatni a tételek számán. A megfelelő navigációs eszközök hiánya ennél a pontnál érződik a legjobban, roppant nehézkes a vendégkönyvben mozogni. A legfrissebb bejegyzések vannak elől, így először mindig a lap aljára kell görgetnünk, hogy a régebbi bejegyzésekkel kezdhessük, és alulról felfelé kell haladni az olvasásban, hogy értelmesen összeálljon az időrendi sorrend. Lapozni a következő oldalra csak a képernyő alján lehet, vagyis miután előbb a tetejéig visszagörgettünk az olvasás során, most ismét az aljára kell görgetni, hogy lapozni tudjunk. Egyszerű megoldás lenne egy, a hozzászólásokat időben

csökkenő/növekvő sorrendbe állító opció beiktatása, illetve a lapozási lehetőség megjelenítése az oldal tetején is.

- Az *Újdonságok listájánál* a rendezési szempontok megadása esztétikailag hagy némi kívánni valót maga után. A „Könyvek száma egy oldalon.” szöveges rész még a felső sorban kapott helyet, de a legördülő menüs rész, amelyben ténylegesen ki tudnánk választani a kívánt számot, átcsúszott a következő sorba. Hely pedig van elég, hogy egymás mellé kerüljenek az összetartozó adatok.
- Az Online Antikvárium internetes közösséget is épít a Facebook és a Twitter segítségével. Jelenleg 1389 tag kedveli az oldalt.

Kereső funkciók, találatok

- A keresők a bal panelen érhetőek el. Az egyszerű kereső egy szabadszöveges beviteli mezőből, egy legördülő menüs részből (*Cím vagy szerző, Szerző*, illetve *Cím* választható) és a Keresés gombból áll. Nincs rá indok, miért csak e három variációra szűkíthető a keresés. Sajnos a súgóban csak néhány keresési példa van említve, de a hatékony használathoz ez kevés. Legalább adhatnának ötleteket a keresés finomítására, ha nem kapunk találatot. Most csak ennyit olvashatunk: *„Nincs a keresésnek eredménye! Próbálja meg az összetett keresést!”* Tesztelése alapján a kis- és nagybetű között nem tesz különbséget a rendszer, ékezet nélkül is keres, a beírt szórend mindegy, AND operátort használ a kifejezések között, a többi logikai műveletet nem értelmezi, nincs kötelező minimum karakterszám, az írásjeleket nem veszi figyelembe. Előző kereséseinket egy számomra érdekes, eddig nem ismert megoldással tárolja. Az üres keresőmezőbe kattintva, alatta nyílik egy legördülő lista, ahol az összes eddigi (előző napiak is!) keresőkifejezésem megjelenik. Ehhez az opcióhoz nem szükséges bejelentkezni a rendszerbe, mert a felhasználó számítógépén tárolódnak a keresőkérdések.
- A részletes keresés a menüsor *Keresés* füléből érhető el. Szinte az adatbázis minden mezőjében kutakodhatunk, 9 fő szempont alapján fogalmazhatjuk meg kérésünket. A *Szerzőn* belül lenyíló menüből választhatjuk ki, hogy szerzőre, fordítóra, illusztrátorra, vagy szerkesztőre keresen-e a program. A *Cím*, az *ISBN*, a *Kulcsszó* a *leírásban*, az *Év -tól-ig* és az *Ár -tól-ig* mezők szabadszövegesek. Az ISBN számot bármilyen módon (egybeírva, kötőjellel, szóközzel) begépelhetjük. A *Kiadó* és a *Sorozat* mezőkbe nem tudunk írni. Ha nem töltjük ki, alapesetben az ür-

lap a *Mind* opciót választja. Ha a *Kiválaszt* szóra kattintunk, akkor az ábécé betűi között tallózhathatunk, rájuk kattintva az adott betűvel kezdődő kiadók vagy sorozatok betűrendes listája jelenik meg, közülük választhatjuk ki a kívánt tételt. Ez a megoldás jó akkor, ha nem ismerjük a pontos kifejezést, de egyéb esetben körülményes. Érdeemes lenne engedélyezni, hogy lehessen ebbe a rubrikába is írni. A *Téma* legördülő mezőt 16 fő kategóriára osztották, alájuk besorolva az altémákat. Itt sem tudunk a cellába írni, de ha az egérrel rákattintunk, kiadja a választható témák listáját. (Ha már egy helyen használták ezt a megoldást, a kiadónál és a sorozatnál vajon miért nem?) Szűkíthetjük még a találatok számát úgy is, hogy kipipálhatjuk, ha *Csak a raktárkészleten* lévő állomány érdekel minket.

- Az Antikva fő erőssége a böngészője. Itt látom érvényesülni a szakmai múlt tapasztalatait, a szemléletet, hogy egy könyvet minél többféleképpen tudjanak ajánlani a kedves vevőnek, hogy minél több szempont alapján feltárják. Széles körben elterjedt, hogy téma szerint tallózhathatunk, ám itt emellett *Szerző*, *Cím*, *Összes téma*, *Kiadó* és *Sorozat* esetében is megtehetjük ezt, a listákat pedig szűrhetjük a raktárkészleten lévő kiadványokra (2. ábra).

- A *Szerző* kategóriát külön kiemelném alapos feldolgozottsága miatt. A fülre kattintva az ábécé betűi alapján tallózhathatunk. Kiválasztva egyet, az adott betűvel kezdődő szerzők betűrendes listája nyílik meg, egy oldalon 60 szerzővel. Már itt gyors tájékozódást kapunk a szerzőkhöz kapcsolódó állományról. A név mellett zárójelben szerepel két szám: az első, hogy raktárkészleten hány példány van, a második, hogy hány jegyezhető elő. Egyszerű, de lenyűgöző ötlet, hogy a név mellé elhelyezett *W* ikon elvisz a Wikipédia kapcsolódó oldalára! A navigációt remekül megoldották, mert az *Előző/Következő* gombok mellett helyet kapott egy szabadszöveges mező is *Ugrás bármely névre* felirattal, amely gyors átjárást tesz lehetővé a szerzők között.
- A sorozatoknál szintén szép megoldást találtam. Végre egy oldal, ahol ugyanaz a kifejezés több helyre is be van sorolva a biztos megtalálás érdekében. A *„Barna” Thomas Mann* összes megtalálható a *”-nél* és a *T-nél* egyaránt, mint *Thomas Mann összes művei (barna)*. A névelők kérdészet azonban nem a besorolási szabályok szerint oldották meg. A névelővel kezdődő sorozatok csak az A betű alatt kaptak helyet! Ugyanez a helyzet a *Címek* kategóriában is.

2. ábra A böngésző felépítése és az *Összes téma* böngészése

- A találatok megjelenésénél böngészéskor feltüntetik a keresőkifejezést, ám keresésnél sajnos ezt elfelejtik. A találatok nem rendezhetők, a cím szerinti betűrend mellé célszerű lenne például kiadó, megjelenés, illetve ár szerint növekvő/csökkenő kategóriákat is létrehozni. A találatok számánál a megvásárolható példányok mellett az előjegyezhető száma is fel van tüntetve. A megszámozott tételek egy kis borítóképből és a könyvhöz kapcsolódó rövid leírásból állnak (3. ábra). A címlap képe sajnos nagyon apró (105 pixel magas), így nehezen beazonosítható. Szerző, cím, megjelenés helye, kiadó, év, oldalszám, kötés, a tartalmi leírás első három szava, a könyv állapota csillagokkal szimbolizálva és az ár szerepel a könyv adatai között. (Az oldalszám és a kötés csak akkor van feltüntetve, ha a dokumentum készleten van.) Hiányolom itt a sorozatcím szerepeltetését, mert gyűjtőknek például ez elsődleges választási szempont lehet. A könyveket már ennél a rövid listánál is a kosárba tudjuk tenni.
- A kiválasztott könyv adatlapján szintén a *Kosárba* gombra kattintva elindíthatjuk a vásárlást. Az *Ajánlásra* kattintva felhívhatjuk a kiadványra ismerőseink figyelmét, továbbá *Hozzászólást* is írhatunk. Az oldal alján pedig különböző megosz-

tásokra van lehetőség: például a Facebookon, a MySpace-en, a Google oldalunkon, a Twitteren, továbbá a Facebook *Tetszik* gombját is használhatjuk. A *Jelenleg csak előjegyezhető* státusszal jelölt könyveknél a gombra kattintva egy űrlapot kapunk, ahol néhány adat megadása után megtörténik az előjegyzés. Ezt a funkciót, illetve a megrendelést csak akkor tudjuk használni, ha regisztrált felhasználóként be vagyunk jelentkezve az oldalra. Ha ezt még nem tettük meg, akkor a rendszer feldob egy bejelentkező ablakot, ahová az e-mail címünket és a jelszónkat beírva, máris visszakerülünk az előjegyzéshez vagy a kosárhoz.

Tartalom, minőség

- Az *Antikva* tartalma sokszínű, a tarka kínálatnak köszönhetően. Remek összképet nyújt erről a *Böngészés* menüpont alatt található *Összes téma* rész. Itt tételenként fel van sorolva minden téma (294 darab) és mellette, hogy hány könyv tartozik hozzá. Ennek alapján a legtöbb példányszámmal a *Regény, elbeszélés* kategória jelenik meg, ezt követi a *Magyar irodalom*, a *Műszaki vegyes*, a *Kereszténység* és a *Művelődéstörténet*. Érdekes színtölt a *Csuvas nyelv*, a *Genealogia-heraldika* vagy a *Feliratos falvédő* témakör.

The screenshot shows the search results page on the Antikva website. The page has a navigation menu on the left with icons for 'FŐOLDAL', 'BÖNGÉSZÉS', 'KERESÉS', 'REGISZTRÁCIÓ', 'RENDELÉSEK', 'ELŐJEGYZÉS', 'KOSÁR', 'HÍRLEVÉL', 'FÓRUM', 'SÚGÓ', 'EMAIL', and 'IMPRESSZUM'. The main content area is titled 'Keresés' and shows 'Találatok száma: 43 (megvásárolható) / 387 (előjegyezhető)'. Below this, there are four search results listed, each with a small image of the book cover, the title, author, publisher, year, page count, and price. The results are: 1. 'A Jordánszky-kódex. Magyar nyelvű bibliafordítás a XVI. század elejéről (1516-1519) [Reprint].' by Budapest, Helikon Kiadó. (1984). 236 p., a kódex reprintje. egészsbőr. Állapot: ★★★★★. Ár: 13000 Ft. 2. 'Ábel - Zsuzsanna. Képes Bibliai Lexikon.' by Budapest, Minerva Kiadó. (1987). 180 p., ill. karton. "Nemcsak a művészet, ...". Állapot: ★★★★★. Ár: 900 Ft. 3. 'Az ördög Bibliája. Játékkártyatörténeti kiállítás. In memoriam: Rodolfo, Gács Rezső.' by h. n., k. n. (1990). 36 p., ill., papír. Állapot: ★★★★★. Ár: 1500 Ft. 4. 'Biblia Sacra Vulgatae Editionis.' by Venetius, Nicolaum Pezzana. 1714. 998 p., 26 sztl. lev (index). egészsbőr. The page also features a 'Tetszik' button, a 'Legyél az első az ismerőseid közül, akinek ez tetszik.' message, and a 'Újdonságok' section with a list of categories like 'ANTIK-VARIA', 'EZOTERIKA', 'FÖLDRAJZ', 'GAZDASÁG', 'IDEGEN NYELVŰ KÖNYVEK', 'MEZŐGAZDASÁG', 'MŰSZAKI', 'MŰVÉSZET', 'ORVOSI', 'SPORT ÉS PASSZIÓ', 'SZÉPIRODALOM', 'TÁRSADALOMTUDOMÁNY (TÖRTÉNELEM NÉLKÜL)', 'TERMÉSZETTUDOMÁNY', 'TÖRTÉNELEM', and 'TUDÁSFORRÁSOK'.

3. ábra Találati lista a keresés után

- Az antikvárium lényege a polcokon való böngészgetés, a kincsekre bukkanás öröme. A könyv tapintás nélkül is jól körülírható, úgymond „online-kompatibilis” termék. Szászék tisztában vannak ezzel és jól kihasználják az internetes lehetőségeket. A böngésző és a részletes kereső alapossága legalábbis erre utal. Az antikváriussal való beszélgetést megpróbálják helyettesíteni a napi ajánlatokkal vagy az újdonságok felsorolásával. Ezeket feltűnő helyre teszik a főoldalon, mintha csak egy igazi könyvesboltban járnánk. Az akciók rövid, néhány napos lefutásúak, általában egy-két témakört kínálnak legalább 30%-os kedvezménnyel. Ez a stratégia rendszeres bekukkantásra ösztönöz. A Facebook közösségi portál segítségével tetszésünket is kifejezhetjük az adott oldalról, ezzel ismerőseink figyelmébe ajánlhatjuk. Ezt egészíti ki a már említett Ajánlás opció is. Itt egy kis finomítást végeznék, mert az ismerősnek küldött e-mailben a feladó nincs néven nevezve, csak egy *administrator@antikva.hu* cím szerepel. Ha a levelezőben csak a cím eleje látszik, ebből akár levélszemétre is gyanakodhatunk. A levél tárgya korrekt: „könyvajánló”. Esetleg odairhatnák, hogy kitől származik, és az ismerős név nagyobb bizalmat keltene a levél olvasójában.
- Szolgáltatásaik körét azonban érdemes bővíteniük, hogy lépést tudjanak tartani a korrall. A bankkártyás fizetést feltétlenül be kellene vezetni, a PayPal-os fizetési móddal egyetem-

ben. Egyes interneten elérhető antikváriumok már ingyenes SMS-szolgáltatást is nyújtanak különböző értesítésekhez. Másutt egy érdekes csoportosítás tetszett meg: Ajándékozásra alkalmas könyveink. A külföld felé már részben nyitottak az angol nyelvű honlapváltozattal, a külföldi postai tarifadíjak feltüntetésével pedig tovább lehetne ezt fokozni.

Metaadatok, bibliográfiai információk

- A vásárló, mivel nem foghatja kezébe a terméket, a könyvek kimerítő bemutatása alapján tudja eldönteni, megveszi-e. Az *Antikva* jó leírásokat készít. A rövidebb címléírás a már ismertetett találati listás formátum. Rákattintva érhető el a dokumentum adatlapja a részletes leírással, az összes lényeges adattal: borítókép, szerző(k), a könyv címe, a kiadás adatai, kiadó, ISBN szám, témák, terjedelem, a könyv állapota csillagokkal szimbolizálva, kötésmód, ár, megjegyzés, tartalmi leírás, kapcsolódó könyvek. Az utóbbi három mező nem „kötelező” elem. A Szerzőnél megint átirányít a rendszer a Wikipédiára is. A Témákban jelölik, mely témakörökbe sorolták be az adott könyvet az adatbázis böngésző felületén. Bizonyos adatokra hivatkozást helyeztek el, így az állomány könnyen bejárható. A megjegyzés rovatban általában a könyv fizikai állapotáról, tárolásáról (pl.: karton tokban), különlegességéről (pl.: több száz szövegek közötti fametszettel) írnak. A Tartalom többnyire a könyvek fűlszövege (4. ábra).

Részletek

A vizuális élmény. Az alkotó látás pszichológiája

Szerző(k): **Arnheim, Rudolf**

A könyv címe: **A vizuális élmény. Az alkotó látás pszichológiája**

Fordító: **Szili József**
Tellér Gyula

Kiadás: **Budapest, 1979**

Kiadó: **Gondolat Könyvkiadó**

ISBN: **9632801415**

Témák: **Művelődéstörténet**
Pszichológia
Estztétika

Terjedelem: **558 p.**

Állapot: **★★★★**

Kötésmód: **egészvázson**

Újdonságok

Ha csak néhány napja nem járt nálunk...

ÖSSZES TÉMA AKCIÓS KÖNYVEK

- ANTIK-VARIA
- EZOTERIKA
- FÖLDRAJZ
- GAZDASÁG
- IDEGEN NYELVŰ KÖNYVEK
- MEZŐGAZDASÁG
- MŰSZAKI
- MŰVÉSZET
- ORVOSI

4. ábra Egy könyv adatlapja

- A könyvek adatlapján szereplő bibliográfiai leírás komplett, átlátható és átjárást tesz lehetővé az adatbázis egyéb részeihez, de érdemes lenne kiegészíteni még nyomtatási, mentési és exportálási lehetőséggel is.

Antikvarium.hu

Honlap: <http://www.antikvarium.hu>
E-mail: info@antikvarium.hu
Fenntartó: Antikvarium.hu Kft.
Értékelés dátuma: 2012. április 26.
Értékelő: Kőrös Kata

Általános értékelés

Az *Antikvarium.hu* Magyarország piacvezető internetes használtkönyv-kereskedése. A szegedi székhelyű webes antikvárium 2001. november 29-én nyílt meg a nagyközönség számára. Egy éves munka előzte meg a felület nyilvánossá tételét, amíg a kezdő raktárkészlet 45 000 rekordját létrehozták.

A szolgáltatás alapját képező adatbáziskezelő szoftver egyedi fejlesztésű. Kidolgozásánál figyelembe vették a webes szolgáltatásból fakadó speciális igényeket és azt a tényt, hogy nagy mennyiségű információt fognak tárolni. A rendszernek sokféle típusú adat kezelésére alkalmasnak kellett lennie, hiszen hosszabb szövegeket, tartalomjegyzéket, és állapotfotókat is kapcsolnak az egyes rekordokhoz. Mivel a kizárólagos webes forgalmazásból fakadóan a vevő semmiképpen nem veheti kézbe a terméket, a lehető legpontosabb leírást kell kapnia, minden részletre kiterjedően.

Az *Antikvarium.hu* tíz év alatt az ország legnagyobb online antikváriumává fejlődött. Hihetetlen előnye, hogy háttéradatbázisában szerepel minden könyv adatlapja, amely valaha megfordult az antikváriumban. A dokumentumok analitikus feltárását szolgáló adatcsoportokban (tartalom, fűlszöveg, témakörök) való kulcsszavas keresés pedig új dimenziókat nyit a tájékozódásban és a tájékoztatásban. Segítségével mélyebben és könnyebben hozzáférhető a kiadványok tartalma, így egyszerűbb megtalálnunk az érdeklődési körünkbe tartozó, ám számunkra egyelőre ismeretlen könyveket, de használhatjuk motívumkutatáshoz is (pl. utazással kapcsolatos szépirodalmi alkotások keresése), vagy a könyvtári tájékoztatásban (gyakori

referenzskérés, hogy egy olvasó csak a mű címét ismeri, azt nem tudja, hogy melyik kötetben publikálták). 2011-es jubileumi kiadványukban így hirdetik: „A Magyar értelmező kéziszótárban található összes szó több mint 99%-ára ad találatot a kulcsszókereső.” Az állítás ugyan nehezen ellenőrizhető, a tartalom sokfélesége azonban nem okoz csalódást.

Ráadásul – annak ellenére, hogy általában véve alacsonyabb árakkal dolgoznak, mint más antikváriumok –, állandó akciókkal és kedvezményekkel csábítják a vásárlókat. Egyedülálló ötletük a „Pillanatnyi árak” rendszere, amely hetente 20 000, véletlenszerűen kiválasztott könyv esetében jelent 30-60%-os kedvezményt. A tavalyi évben kiosztott jubileumi akciós kuponok és a félévente megrendezett „Postaköltségmentes nap” is jó marketingfogás, ahogy a játékok is – így a legutóbbi „Nagy Könyvrablás”-projekt, melynek nyertesei végül egy órán keresztül válogathattak a teljes raktárkészletből.

Személyes témafigyelő szolgáltatásuk segítségével *Értesítőt* kérhetünk az általunk megadott témákról. Az adatbázisba került legújabb könyvekről e-mailben kaphatunk tájékoztatót *Szerzőség*, *Kiadó*, *Sorozat*, *Kulcsszó* vagy *Témakör* szerint egy, két- vagy háromnaponta, illetve tetszés szerint egy vagy kéthetente. A megadható értesítők száma korlátlan, csak győzzük olvasni a leveleket. Elvben SMS-küldő szolgáltatás is működik hasonló céllal, azonban erről a *GY.I.K.* egyik pontján kívül semmi nem tájékoztat. Apró finomításként javasolható, hogy szerencsésebb lenne, ha a közreműködés jellege szerint pontosíthatnánk érdeklődésünket, így ha egy bizonyos szerző könyveit keressük, nem fogunk értesítést kapni minden egyes folyóiratszámról, amelyben publikált, esetleg amelynek születésénél szerkesztői minőségében jelen volt.

Az *Antikvarium.hu* hírlevelei mögött hihetetlenül jó humorral és retorikai érzéssel megáldott marketinges csapat áll. Minden levél egyedi, olvasójuk úgy érezheti, foglalkoznak személyes igényeivel. Szemtelen hangvételük nem bántó, csak szórakoztató. A szolgáltatás régi használójaként azt mondhatom, ha valaki megkérdezi, miért ajánlom az *Antikvarium.hu*-t, a könyvruház minden előnye mellett ezek a színes levelek jutnak először eszembe. A kreatív kommunikáció szabadságát teljesen kihasználva kapunk hasznos információkat, olyan csomagolásban, amely mosolyt csalhat minden címzett arcára. A kimutatások szerint a felhasználók több mint 60%-a esik a 25-30 éves

korosztályba, talán ezért is mertek ilyen stílust kialakítani, amely – a látogatói statisztikák fényében egyértelmű – bevált.

Könyvkereskedés lévén, fontos szempont, hogy a megrendelt termékek kifizetésére és átvételére különböző igényeknek megfelelő módokat kínálnak. Fizethetünk bankkártyával online, utánvétellel, személyesen, vagy – ami a legjobb ötlet: könyvvél is. Külön menüpontban tájékozódhatunk azokról a könyvekről, amelyeket megvételre keresnek és beszámítanak vásárlásunkba. Ily módon a postaköltséget kivéve akár a teljes megrendelés összegét fedezhetjük.

A könyvek kézhezvételére is több lehetőségünk van. Kérhetünk házhozszállítást a Sprinter futárszolgálat segítségével, amely a tapasztalatok szerint gyors és pontos, és árai is megfizethetők – 8000 forint felett a kiszállításért már nem kell fizetnünk. Személyes átvételre is több lehetőségünk van. Kialakítottak egy partnerbolt-hálózatot: ezekenél az áradópartnereknél ingyenes a könyvek átvétele, országsszerte már 31 ilyen pont áll rendelkezésünkre. Szerződéses partnerük továbbá a Pick Pack Pont alternatív futárszolgálat. Így 87 város 224 pontján a Relay és Immedio üzleteiben személyesen átvehető a megrendelt könyvek. Előnye, hogy ezek az üzletek többnyire forgalmas, jól megközelíthető helyen, hosszú nyitva tartással üzemelnek. Így Budapesten belül egy, vidéken két munkanap alatt megérkezik a csomagunk, és többnyire bankkártyával is fizethetünk. A lakhelyünkhöz legközelebbi átvevőhelyekről és az ottani fizetési lehetőségekről részletes tájékoztatást kapunk az oldalon.

Az *Antikvarium.hu* kényelmi szolgáltatásaival (könnyű átvétel, előjegyzés, tételek figyeltetése, tájékoztatás az akciókról) sok időt és pénzt megtakaríthatunk, és ahogy írják magukról: vásárlóik számára „a könyvválogatás hobbi”-vá válhat.

Mindezek mellett akad néhány terület, amely fejlesztést igényelne:

- A tízéves jubileumra megjelentetett nyomtatott kiadvány személyes hangvétele megnyerő, a benne megtalálható információk a projektről hasznos segédletnek bizonyulnak. A háttérben munkálkodók bemutatásával pedig arcot adtak az *Antikvarium.hu*-nak. Látszik, hogy a cég mögött fiatalos, lendületes csapat áll. Ne titkolják el ezt a látogatók előtt, ahogy a látogatottsági és bővülési adatokat sem. Jó lenne, ha ezek a szép

kimutatások, interjúk, történeti összefoglalók is hozzáférhetővé válnának a honlapon.

- Érdemes volna az áttekinthetőbb és felhasználóbarát felület kialakításához a honlap tartalmait átstrukturálni.
- Alapos és részletes keresési útmutatókra lenne szükség, és legalább egy honlaptérképre, hogy a felhasználó bátrabban barangoljon a könyvek között.
- Hasznos fejlesztés volna, ha az egyes művek különböző kiadásai között tételkapcsolatokat alakítanának ki, és az összetartozó rekordok együtt is kezelhetők lennének.
- A regisztrációt igénylő szolgáltatások körét tovább lehetne bővíteni. Egyrészt nyithatnának jobban a webes közösségi terek felé – kommentelő vagy könyvespolc-építési opciók kialakításával, másrészt hasznos volna, ha az *Értesítő*kben e-mailben érkező tartalmak a saját profilunk alatt is megőrződnének, illetve ha a találati listákból csoportokat, halmazokat készíthetnénk. Így jegyzékeket, egyéni kis bibliográfiákat, vagy virtuális könyvtárat állíthatnánk össze a minket érdeklő könyvekből. Emellett a meglévő *Az Ön eddigi megrendelése*i ponttal párhuzamosan saját keresési történetünk megőrzésében is látok lehetőséget, és abban is, ha exportálható lenne az általunk megvett könyvek adatlapja – hiszen sokan építenek már saját könyvtárukról külön kis nyilvánartartást.
- A böngészési és keresési opciók optimalizálása érdekében a szolgáltatás színvonalának további emeléséhez a háttérben mindenképpen egységesített indexeket kellene létrehozni (pl. kiadók, személynevek esetében).

Részletes értékelés

Felület, használhatóság, segítség

- A napokban komolyabb átalakítások történtek az *Antikvarium.hu* felületén (5. ábra). Az egyszerű kereső helyét megváltoztatták, és a nyitóoldalon már nem a részletes kereső, hanem a böngészőoldal és a külön oldalként már megszűnt *Ajánló* tartalma az első, amely megjelenik. A jellegzetes, kicsit korszerűtlennek tűnő, ám egyszerre otthonos, egyszerű grafikai megoldásokat alkalmazó dizájn megmaradt. A melegbarna alapszín és a baglyok képe a fejlécen a klasszikus antikvárium képét erősítik a látogatóban.
- Apró és kedves meglepetés, hogy ha a pislogó madárfigurákra kattintunk, a *Bagoly*múzeum oldalára jutunk: az *Antikvarium.hu* alapítói 1994-től gyűjtik a baglyos képeket/tárgyakat. Mára a kollekció elérte a hatszáz példányt, és ha észrevet-

5. ábra Az *Antikvarium.hu* megújult nyitóoldala

tük a linket – amelyre egyébként semmi nem hívja fel a figyelmünket –, a becses darabokról készült fotókat anyaguk, készítési módjuk alapján kategóriákba sorolva nézegethetjük.

- A kurzort a gombok fölé mozgatva a menüpontok tartalmáról rövid tájékoztatást olvashatunk, igaz a szöveg nem mindenütt felel meg a valóságnak, hiszen a *GY.I.K.* már nem az *Információ* alatt, hanem külön szerepel, és a megjelenítés is problémás néhol. A bejelentkező ablakban az azonosító melletti kérdőjel tartalma például eltűnik az ablakocskára és a fejlécben futó reklámszalag mögött.
- Az oldalak közötti navigációt az állandó fejléc és oldalsó menüsor segíti. Az egyszerű kereső a

fejlécből bármikor elérhető, a részletes kereső oldalára pedig mind az oldalsó menüből, mind a fejlécből eljuthatunk. Kicsit feleslegesnek érzem a fejléc fölötti két fülecskét (*Pillanatnyi áraink*, *Fizessen könyvvel*). Utóbbi megegyezik egy, a *Mi is veszünk!* menüpont alól is elérhető felugró ablak tartalmával, előbbi pedig a böngésző oldal akciós könyvek alpontjához lenne logikusan beépíthető.

- Áttekinthetőbbé tenné a navigációt, ha az állandó fejléc és a menüsor lefedné az összes opciót. A keresések maradhatnának a fejlécben, a fülecské pedig a megfelelő helyekre kerülnének. Az oldalsó menüből elérhető tartalmakat viszont érdemes lenne újrastrukturálni. A *Szállítás*,

Gy.I.K. menüpont alatt megtalálható megrendeléssel, fizetéssel, szállítással kapcsolatos információk akár három menüpontra szétszedhetők lennének. Jelenleg hiába vannak a lista élére kiemelve a legnépszerűbb kérdések, a 26 alpont így is túl sok görgetést igényel, ráadásul a kérdések nem tematikusan szerveződnek. Az *Információ* oldal két szolgáltatásról is tartalmaz tájékoztató leveleket – ezeket érdemes volna az adott szolgáltatás (*Előjegyzés*, *Értesítő*) menüpontja alatt hozni. Viszont ide kerülhetne az üzemeltető adatait tartalmazó lista a Gy.I.K. végéről.

- Megérné rendszeresíteni egy blogszerűen bővülő rovatot a hírlevelek archiválására is, hogy az aktuális akciókról és játékokról a honlapon keresztül egyszerűen lehessen tájékozódni. Fontosnak tartom továbbá, hogy egy fentebb említett, az *Antikvarium.hu*-ról szóló részletesebb menüpontot is kialakítsanak.
- Az állandó fejléc része egy *Súgó* ikon. Tartalma azonban csak a kereső- vagy böngészőoldalak használatakor jelenik meg. A Gy.I.K. előjegyzésre, értesítőre vonatkozó szövegeit is be lehetne építeni a rendszerbe, ha már adott a lehetőség, hogy a *Súgó* menüpontonként más tartalmat jelenítsen meg egy felugró ablakban. (A személyes adataink módosítását lehetővé tevő ablakban kifejezetten félrevezető, hogy megjelenik az ikon, de rákattintva nem történik semmi.) Sajnos a *Böngészés* esetében csak a találati listára vonatkozóan kapunk két rövid mondatnyi eligazítást, ennél azért részletesebb tájékoztatást is adhatnának a fejlesztők. A *Részletes kereső*nél kicsit több támpontot kapunk. Itt a *Súgó* egy-egy példával érzékelteti a keresőmezők szerepét. A keresőúrlap alatt találunk továbbá néhány tanácsot egy csokorba gyűjtve. A használati útmutatót semmiképpen nem nevezhetjük bőbeszédűnek, ráadásul a tanácsok és a felugró ablak tartalma között is van átfedés. Nem beszélve arról, hogy kettő teljesen értelmetlen: „Ha a kulcsszóhoz írja be a keresendő nevet, akkor a keresés a teljes adatbázisból történik (...). Ez hasznos lehet például akkor, ha a keresett szerző nem a könyv szerzője, hanem antológiákban, tanulmánykötetekben stb. szereplő szerzőről van szó.” – Az állítás félrevezető, hiszen a *szerző*, *kapcsolódó személy* mező a társszerzők stb. között is keres. Illetve a következő mondatban feltehetőleg a „teljes nevet” akarták írni, hiszen a tapasztalatlanabb felhasználók számára is egyértelmű, hogy az egyediséget a vezetéknev hordozza. „Ha külföldi szerzőre keres, a minél nagyobb találat érdekében használja a szerző vezetéknevét!” Ezen

a feltűnő helyen két ilyen hiba elég nagy csalódást okoz az egyébként igényesen megfogalmazott szövegek között. Sajnos a keresők használatához ezek a tájékoztató szövegek nem jelennek igazi fogódzót, a felület egyszerűsége, és az egyértelmű feliratozás viszont szerencsére mindezek ellenére könnyen kezelhetővé teszi a rendszert. És ha mégis bármi problémánk adódna a honlappal, vagy bármelyik megrendelésünkkel kapcsolatban, telefonon, e-mailben, vagy élőben érdeklődhetünk az online ügyfélszolgálatnál, egy kis párbeszédpanel segítségével.

- Dicséretes, hogy az oldalnak van angol nyelvű felülete, bár az átalakítással állandó fejlécbe került *Keresés/Részletes keresés* címkék fordítása nem készült el, és akadnak még hiányosságok e tekintetben (pl. a részletes keresőúrlapon a *Név* címke, az értesítők beállításakor a *Kizárólag háború előtti* rubrika felirata és a találati listákhoz tartozó gombok). Kiemelendő továbbá, hogy az angol és magyar nyelvű felületnek is van akadálymentesített verziója.

Kereső funkciók, találatok

- Az *egyszerű kereső* az állandó fejlécben szerepel. Ez egy szabadszöveges mező, amely – ha beírunk legalább négy karaktert – az eddigi lefutott keresések alapján máris felajánl 10 lehetséges releváns választást. A beírt szavak között az alapértelmezett kapcsolat AND, sorrendjük nem számít, és a program támogatja az ékezetek nélküli keresést is. Pontos kifejezésre keresni az idézőjelek segítségével sem lehet, de a felajánlott lehetőségek nagy valószínűséggel szűkítik kereséseinket.
- Arra vonatkozóan, hogy milyen mezőkben keres ez a funkció, nem kapunk információt. Beszédes azonban a találati lista szerkezete: láthatjuk, ez a keresőprogram egyszerre több helyen is lefutott keresést, az eredményt pedig külön listákba rendezi. A *Gyorskereső* fül alatt a könyv bármely adatában szerepelhet a kifejezés, a *Cím*ben esetén cím vagy alcím mezőben, a *Szerzőben* bármely kapcsolódó névben, a *Sorozatban* a sorozatcímekben, a *Kiadóban* a kiadó nevében, az *Összes találatot* mutató listában pedig a könyv főbb adatai mellett a tartalom és a fűszöveg mezőben is lefut a keresés – ez megegyezik a *Részletes kereső* kulcsszó funkciójával. A találati lista a fülekre rendezett osztott szerkezeten túl a többi listával megegyezik.
- A *Részletes kereső* úrlapján (6. ábra) a következő mezők szerint kombinálhatjuk keresőkérdésünket: *Könyv címe*, *Szerző/kapcsolódó személy*

neve és közreműködésének jellege (szerző, szerkesztő, társszerző, antológia, fordító, lektor, grafikus, róla szól), *Kulcsszó* (amely egyszerre keres a teljes adatbázisban, a tartalomjegyzékben és a fűlszövegekben is), *Sorozatszám*, *Kötetszám*, *Kiadó*, *Kiadás helye*, *éve* – akár intervallumban megadva. A keresés szűkíthető az 1945 előtt megjelent könyvekre (amelyeknél gyakran nem szerepel évszám a kiadáson) és a jelenleg kapható példányokra, illetve témakörök szerint is. Utóbbihoz a böngészésnél kialakított 39 kategóriából jelölhetünk be egyet vagy többet.

- Ha a keresést elvégeztük, a listából a *Vissza a kereséshez* felirattal navigálhatunk újra arra a felületre, ahol a keresőkifejezésünk megőrződik, de a *Mezők törlése* gombbal egy mozdulattal alapállapotába hozhatjuk az űrlapot.
- Ha névre végzünk el keresést, minden esetben utólag is szűkíthetjük a listát a közreműködés jellegét kiválasztva. Illetve, ha csak vezetőnévre kerestünk, vagy a névből több, az adatbázisban szereplő egységesített név is szerepel, akkor megkapjuk ezek listáját, melyek közül kiválaszthatjuk a nekünk kellő tételt. Jó volna ezt az opci-

ót az egyszerű kereső *Szerzőben* listájából is elérhetővé tenni, bár az adatbázis névállományára ráfér még némi egységesítés.

- A *Böngészés* alaposabb tanulmányozásával is hasonló eredményre jutunk. A *Kiadó szerinti* böngészés listáiban kezdőbetűk szerint léphetünk. Úgy tűnik, ez egy kezdőbetű szerinti lekérése az adott adatcsoportnak, így viszont a ket-tős betűkkel kezdődő kiadók kimaradtak, vagyis a „Szukits Könyvkiadó” vagy a „Nyugat” gondozásában megjelent könyvekhez ebből az irányból nem tudunk eljutni. A nem egységesített névalakok is feltűnőek ezekben a listákban.
- Nem egyértelmű, hogy mit találunk az *Árendményes könyvek* böngészése alatt. Az *Akciós könyvek* például külön kategóriát jelent, alatta témakörként 753, pillanatnyi árként 51, árendményes könyvként pedig 31 tételt találunk (7. ábra). Az *Ajándékozásra alkalmas könyveink* böngészése esetében viszont megbízhatunk a szolgáltatóban. Ide ténylegesen csak a kiváló állapotú példányok kerülnek be, melyeket bátran vásárolhatunk meg bárki számára.

Antikvarium.hu **INGYENES ÁTVÉTEL!** Eger, Esztergom, Győr, Kaposvár

Fizessen könyvvel! Pillanatnyi áraink

Értesítő, Böngésző, Újdonságok, Részletes kereső, Előjegyzés, Információ, Szállítás, GYIK, Mi is veszünk!

Legolcsóbban az Antikvarium.hu szállít! max. 780 Ft /csomag (Sprinter Futárszolgálattal) 8000 Ft-tól 0 Ft /csomag!

Kérdezzon ELŐBBEN! Ügyfélszolgálat >> ELÉRHETŐ

VISA, VISA Electron, MasterCard, JCB

Részletes keresés

A kereséshez elég akár egyetlen mezőt kitölteni és a mezőbe akár egyetlen szót vagy szótöredéket írni.

Könyv címe: [Könyv címe vagy annak részlete...] Szerző, kapcsolódó személy: [justh zsigmond] Kapcsolat jellege: [Szerző]

Kulcsszó: [ének a zenéről] Sorozatszám: [Mind] Kötetszám: [Mind]

Kiadó: [Mind] Kiadás helye: [Bárhol] Kiadás éve: [-tól] - [ig]

Csak 1945 előtt kiadottak: Csak a jelenleg kaphatóak:

Shűkíthető témakörökre:

- Akciós könyvek
- Életrajz
- Évkönyvek, kalendáriumok
- Filozófia
- Folyóiratok, újságok
- Háztartástan
- Helytörténet
- Hobb
- Idegennyelv
- Irodalomtörténet
- Jogtudomány
- Közgazdaságtan
- Lexikonok
- Mezőgazdaság
- Minikönyvek
- Műszaki
- Művelődéstörténet
- Művészetek
- Néprajz
- Nyelvészet
- Orvostudomány
- Paratudományok

Tanácsok a kereséshez

- A kiadás événél megadhat időintervallumot (pl. 1981-től 1990-ig), időhatárt (1999-ig) vagy kereshet egy bizonyos időponttól napjainkig (1998-tól) is. Konkrét évszám esetén mindkét mezőbe ugyanazt az évszámot kell írni (2001-től 2001-ig).
- Ha 1945 előtt kiadott könyvet keres, jelölje be a négyzetre kattintva. Ez azért célszerű, mert ezeknél a könyveknél gyakran előfordul, hogy az évszám megjelölése nélkül adták ki őket.
- Ha a kulcsszóhoz írja be a keresendő nevet, akkor a keresés a teljes adatbázisból történik (címből, alcímből, tartalomtól stb. is). Ez hasznos lehet például akkor, ha a keresett szerző nem a könyv.

6. ábra A Részletes kereső űrlapja

Antikvarium.hu MÁR 35 HELYEN!

Fizessen könyvvel! Pillanatnyi áraink

Értesítő
Böngésző
Újdonságok
Részletes kereső
Előjegyzés
Információ
Szállítás, GYIK
Mi is veszünk!

Legolcsóbban az Antikvarium.hu szállít! max. **780 Ft** /csomag (Sprinter Futárszolgálattal) 8000 Ft-tól **0 Ft** /csomag!

Kérdezzen ELŐRE! Ügyfélszolgálat >> ELÉRHETŐ

Viszola Live Help

VISA VISA Electron MasterCard JCB

Ezt a könyvet keresem... Keres Részletes kereső SUGÓ

Böngésző

Témakör szerint Árengedményes könyvek Ajándékozásra alkalmas könyveink Kiadó szerint

Mind 30%-os 50%-os 60%-os

Témakör > Művészetek > Fotóművészet:

Albumok Fotográfia története Kiállítások, katalógusok Technikája
Egyéb Idegen nyelv Összefoglalók, tanulmányok Témái
Életrajzok Kézikönyvek, lexikonok Tankönyvek Története
Folyóiratok

233 db találat

1-20 | 21-40 | 41-60 | 61-80 | 81-100 | következő... Következő >>

Kapható könyvek elől: Rendezés: Kiadás éve szerint csökkenő

Fotók, amelyek megváltoztatták az évszázadot
Géczy Zoltán
Pannon-Literatúra Kft. (2007)
3360 Ft
2350 Ft (-30%)
Kosárba

Utazás a világ körül - 2007
Az Utazás a világ körül című fotópályázat képeit tartalmazó album
Győri Lajos
Magyar Művelődési Intézet és Képzőművészeti Lektorátus (2007)
2840 Ft
1980 Ft (-30%)
Kosárba

7. ábra Pillanatnyi áras tételek listája a *Művészet/Fotóművészet* témakörből

- A *Témakör szerinti* böngészés egy, az adatbázis háttérében meghúzódó hierarchikus tárgyszó-jegyzéket sejtet. A szó valódi értelmében nem lehet ezt tárgyszó-jegyzéknek nevezni, mert a 39 főkategória nem csak témákat jelöl: keverednek benne a dokumentumtípusok (folyóirat, évkönyv), a műfajok (életrajz, lexikon), a formátum szerinti besorolások (minikönyv, töredékek, félkötetek) a tartalmat osztályozó fogalmakkal. Sok helyen az alá-fölrendelések nem egyértelműek, de kis gyakorlatot szerezve a sajátos logikában, végül valóban segít a tájékozódásban.
- A böngészés alsó szintjei a találati listákkal megegyező jegyzékekhez vezetnek. A találati listákban a borítóképek mellett a könyvek legfontosabb adatai szerepelnek (cím, alcím, szerző, kiadó, megjelenés éve, sorozatcím). A nézőképeken sárga csillagban % jel jelzi, ha a példány kedvezményes áron kapható, egy *Előjegyzés* feliratú szalag, ha nincs raktáron, illetve *Újdonság*

akkor, ha kevesebb, mint egy hónapja szerepel az adatbázisban. Az ár alatt a *Kosárba*, vagy az *Előjegyzem* gomb segítségével máris jelezhetjük, ha igényt tartunk a tételre. Amikor több példány áll rendelkezésünkre, ezt egy lenyíló lista mutatja, ahol a rövid állapotjelzés és a fotók közvetlen elérése segíti döntésünket.

- A kosarunkba tett áru 60 percig foglalt, ennyi idő alatt kell elindítanunk a megrendelést. Egy óra elteltével a termék mások számára is választható lesz ismét. Az előjegyzés funkció pedig előfoglalást jelent. A könyv beérkezéséről és áráról e-mailben kapunk értesítést, akár rögtön meg is rendelhetjük. Az előjegyzés nem jelent fizetési kötelezettséget, lényegében egy várólistára helyezzük magunkat segítségével. Ha pedig konkrétan keresünk valamit, amit nem találtunk meg az adatbázisban, egy üres kérlapon kézi előjegyzéssel (az *Előjegyzés* menüpont alatt, ahol menedzselhetjük is eddig leadott kéréseinket)

megadhatjuk a könyv adatait, és ők igyekeznek beszerezni számunkra.

- A listában a nézőkép fölé mozgatva a kurzort, a kép megjelenik nagyobb méretben. A szerző neve innen keresőlinkként működik, amely a hozzá kapcsolódó összes könyv kilistázását teszi lehetővé, a cím és borítókép mögött pedig a könyv adatlapjára mutató hivatkozás van.
- A listát 20 tételt tartalmazó oldalakba szervezi a rendszer; ezen nem, de a rendezés sorrendjén változtathatunk. Lehetőségünk van cím, ár és kiadás éve szerinti csökkenő vagy növekvő sorrendet kialakítani. Sajnos a betűrendbe sorolás szabályait nem a könyvtári rend szerint alkalmazták a fejlesztők, így a névelős tételek a lista élére, az idézőjelesek pedig leghátulra kerülnek. Hasznos funkció, hogy a megrendelhető termékek a teljes listából kiemelve előre rendezhetők.

Az egyes tételek űrlapján (8. ábra) a könyvhöz tartozó összes fontosabb adat hozzáférhető: A

könyv címe, Alcím, A könyvhöz kapcsolódó név/nevek, és szerzői minőségük megnevezése, a Kiadó neve, A kiadás helye, A kiadás éve, ISBN-szám (amely a részletes űrlap alatti mezőben külön kereshető), Kötéstípus, Oldalszám, Nyelv, Megjegyzés. A nézőképek alatt Facebook Like és Google +1 gomb is található, illetve ajánlhatjuk a könyvet ismerősünknek. A tartalom külön ablakban olvasható, és ha van fülszöveg, akkor annak az adatlapon az első sorai látszanak csak, de külön ablakban megnyithatjuk az egészet. Hasznos segítség volna, ha kulcsszavas kereséskor itt kiemelés mutatná az általunk beírt kifejezést – vagy beépítenének ide egy külön kis keresőt, hogy ne csak a böngésző saját keresője álljon rendelkezésünkre. Az is jó lenne, ha a nézőképre kattintva már lapozhatnánk a többi állapotfotóhoz, akár rögtön felajánlva a példányok közötti választást, nemcsak akkor, ha oldalt nyitjuk meg a külön kis ablakból őket, ahol a példányra jellemző adatokat: leírást, árat találjuk.

The screenshot shows the website interface for Antikvarium.hu. At the top, there's a navigation bar with the site logo and a search bar. Below the search bar, there are several buttons: 'Értesítő', 'Böngésző', 'Újdonságok', 'Részletes kereső', 'Előjegyzés', 'Információ', 'Szállítás, GYIK', and 'Mi is veszünk!'. The main content area is divided into two columns. The left column contains the book's details under the heading 'A könyv adatai'. The right column contains 'Megvásárolható példányok' with a table showing the book's status and price. The book details include the title 'Bélyegkönyv', author 'Sipos Józsefné', publisher 'Állami Nyomda Rt.', and a price of 5000 Ft. The right column shows the book is available in 'Jó' condition for 5000 Ft.

Antikvarium.hu

SPÓROLJA MEG A POSTAKÖLTSÉGET RENDELÉSKOR!

Síófok Solymár Sopron Szeged

Azonosító: Jelszó: Beépítés Jelszó-emlékeztető Regisztráció

Fizessen könyvvel! Pillanatnyi áraink

Ezt a könyvet keresem...

Bélyegkönyv

A könyv adatai

A könyv címe: **Bélyegkönyv**
 Alcím: **Stamps/Briefmarken**
 A könyvhöz kapcsolódó név/nevek: **Sipos Józsefné (Lektor)**, **Brückner György (Fordító)**, **Lengyel András (Fordító)**, **Visnyovszki Gábor (Szerző)**
 Kiadó: **Állami Nyomda Rt.**
 A kiadás helye: **Budapest**
 A kiadás éve: **1996**
 ISBN-szám: **963-85674-0-6**
 Kötéstípus: **Fűzött kemény papírkötés**
 Oldalszám: **271**
 Nyelv: **Magyar, Angol, Német**
 Megjegyzés: **Színes illusztrációkat tartalmaz.**
 Tartalom: **Olvasható**

29 cm x 20 cm

Előszó:
 Mindenkiné, aki zaklatott, vibráló elektronikus képekkel és hangokkal zsúfolt világunkban könyvet vesz kezébe. Aki az olvasólámpa már-már elfelejtett...
[tovább](#)

Témakör:

- [Hobby](#) > [Bélyeg, érem, képeslap](#)
- [Idegennyelv](#) > [Idegennyelvű könyvek](#) > [Többnyelvű könyvek](#)

Ajánlja ezt a könyvet ismerőseinek a Facebook-on.

Ehhez a könyvhöz leggyakrabban az alábbiakat választják vásárlóink:

Megvásárolható példányok

Állapotfotók:

Jelenlegi ár: **5000 Ft**

8. ábra Egy könyv adatlapja

- A tételek adatlapján a rendszer további kiadványokat ajánl megtekintésre borítóképeik megjelenítésével: az adott tételhez leggyakrabban választott könyveket a korábbi vásárlások alapján, és a pillanatnyi áras könyvek közül is néhányat.

Tartalom, minőség

- Tanulságos végigtekinteni a *Témaköreink teljes bontásban* aloldalon. Jól látszik, hogy a kínálatban témától függetlenül milyen sokféle könyv, illetve folyóirat szerepelt valaha.
- A rendszer dinamikusan épül, hiszen minden egyes újonnan beérkezett könyvről új adatlap készül. Bár könyvészeti szempontból egy műhöz egy adatlap tartozik, fizikailag ez több példányt is jelenhet, hiszen az egyes példányokról egyedi kiegészítő leírást kell készíteni, akárcsak a könyvtári feldolgozásban a muzeális dokumentumokról.
- A fejlődés ütemét jellemző számok magukért beszélnek. 2012-re már több mint 400 000 könyvadatlap és 170 000 fölötti megrendelhető példány szerepelt az adatbázisban. Tíz év alatt a kereskedés 2 813 000 könyvet kínált fel, több mint 330 000 regisztrált vásárlójának.
- A leírások a könyvekről alaposak és pontosak, a mellékelt állapotfotók jó minőségűek, általában 340 x 453 képpont méretű JPG fájlok állnak rendelkezésre, legalább kettő, de ha több sérülés van a könyvön, akkor mindegyikről egyenként készítenek felvételt.

Metaadatok, bibliográfiai információk

- Az *Antikvarium.hu* könyvrekordjainak űrlapjain az adatok jól strukturáltak, a különböző böngészőkben egyaránt helyesen látszanak. A megjelenítés a könyvtári alkalmazásoknál megszokott formához igazodik. Az adatcsoportok sorrendje logikus, a leírások szinte bármelyik nagyobb köz-

gyűteményi katalógusban megállnák a helyüket. Az egyes tételek között kapcsolatként működnek a nevek és a sorozatcímek. Utóbbi esetében viszont meglepő módon a *Böngészéssel* megegyező fejléces listához jutunk. Kár, hogy a kiadók nevei nem működnek így, pedig a böngésző indexe lehetővé tenné.

- A Google leindexeli a könyvek adatait, így a könyvajánlatokhoz a legnagyobb webes keresőgépből is könnyen eljutunk.
- Egy dolgot hiányolok, ami egy antikvárium esetében adná magát: az egyedi vonások kiemelése és kereshetősége. Ha nemcsak a minikönyvek, de díszkiadások, különleges kötések, rájegyzések alapján is kereshetnénk a példányokhoz tartozó adatok között (a *Megjegyzés* és állapotleíró mezőkben). E funkció nemcsak a hétköznapi könyvbarátok számára növelné a szolgáltatás használhatóságát, de magángyűjtők és közgyűjtemények érdeklődését is felkelthetné.

Beérkezett: 2012. IV. 30-án.

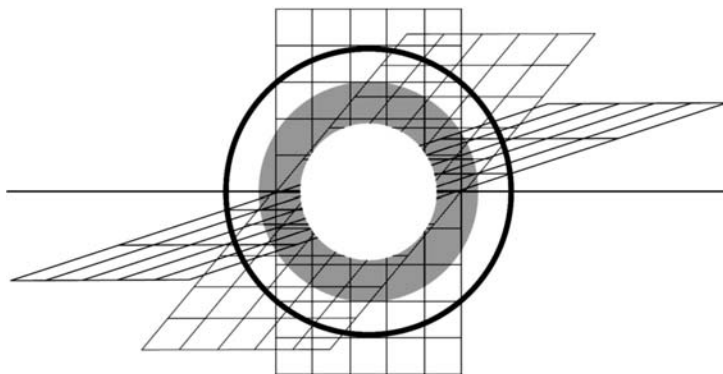
Kőrös Kata

a Petőfi Irodalmi Múzeum
könyvtárosa.
E-mail: korosk@pim.hu

Ternai Zita

könyvtári informatikus.
E-mail: zita-6@freemail.hu

SMS-alapú értesítőrendszer könyvtári szolgáltatások népszerűsítésére

Könyvtárak és mobil alkalmazások

A mobiltelefon státusszimbólumból mindennapi életünk részévé vált, a világon pedig végigsöpört a vezeték nélküli kommunikáció forradalma. A mobil eszközök (telefonok, iPodok, MP3 lejátszók, GPS készülékek, noteszgépek) és a rájuk fejlesztett alkalmazások számának gyors növekedése jórészt az elektronikus kereskedelem és a webkettes szolgáltatások elterjedésével magyarázható. A fogyasztók – beleértve a könyvtárak használóit is – ma már elvárják, hogy a szolgáltatás menjen oda, ahol ők vannak, ahelyett, hogy nekik kellene elmenni arra a helyre, ahol azt igénybe vehetik. Egyre több könyvtár, illetve információs központ ismeri fel és ragadja meg a mobil eszközökben és hálózatokban rejlő lehetőséget, s ezeken át is hozzáférhetővé teszi a katalógusát és egyéb adatbázisait, információforrásait, vagy legalább a híreit és újdonságlistáit, amelyeket korábban csak asztali gépekről és internet kapcsolattal lehetett távolról elérni.

A *Short Message Service*, vagyis az *SMS*, ugyan a legrégebbi, de máig a legnépszerűbb mobil alkalmazás. Az első ilyen rövid üzenetet 1993-ban küldték át a mobilhálózaton, 17 év múltán pedig már évi 3,3 milliára becsülték az elküldött SMS-ek számát a világon. Egy 2001-ben publikált kutatás szerint elsősorban a fiatalok, vagyis az X és az Y generáció tagjai (nemtől függetlenül) kedvelik az SMS-t, mivel gyors, olcsó és kényelmes kommunikációs formának tekintik. Az e-kereskedelemben már ezt a csatornát is kreatívan alkalmazzák a marketing üzenetek eljuttatására. A könyvtárak is sokféle szolgáltatást tudnának SMS-ben nyújtani, mégis a szakirodalomban elég kevés beszámolót találunk sikeres próbálkozásokról, azok is főleg az SMS tájékoztatási célú használatáról szólnak. Csak néhány publikációban olvashatunk olyan esetekről, amikor egy könyvtár kölcsönzési, témafigyelési, újdonságértesítési, tartalomszolgáltatási,

katalóguslekérdezési, vagy könyvtár-üzemeltetési feladatokra használ rövid szöveges üzeneteket.

Az új beszerzésekről és információforrásokról szóló híradások mindig is népszerűek voltak a könyvtárhasználók körében, akkor is, amikor még hagyományos csatornákon terjesztették ezeket a könyvtárak, és később is, amikor már e-mailben kezdték el küldözgetni őket. Tekintve, hogy az üzleti világban az SMS-t sikeresen alkalmazzák szolgáltatások és termékek reklámozására, nem kétséges, hogy a könyvtárak is tudnák ezen a csatornán értesíteni az olvasóikat az újdonságokról, a távolról is használható elektronikus forrásokról, vagy egyéb szolgáltatásairól. Hogy a gyakorlatban is igazolni lehessen ezt a feltételezést, az afrikai *University of Swaziland* és az *Emerald Group Publishers* 2009 tavaszán egy kéthónapos pilot projekt keretében kipróbált egy olyan rendszert, amellyel a könyvtárosok SMS-ben tudtak kiküldeni különféle információkat az egyetemi hallgatóknak és oktatóknak.

A projekt ismertetése

A kísérlet megvalósításához csak néhány egyszerű lépésre volt szükség:

- egy webes felület készítése, ahonnan kiküldhetők az SMS-ek;
- hallgatók toborozása, akik beleegyeztek, hogy ilyen üzeneteket kapjanak;
- különféle típusú SMS üzenetek összeállítása (pl. tartalomjegyzékek, cikkekre való figyelemfelhívások, idézetek, a könyvtári szolgáltatások használatával kapcsolatos tippek), majd ezek elküldése a webes alkalmazásból;
- a kampányban népszerűsített adatbázis figyelése, hogy kiderüljön, hogyan reagálnak az üzenetekre a címzettek;
- a kísérlet előtt és után a résztvevők véleményének kikérdezése;
- a tapasztalatok közzététele.

A projekttel három fő célt kívántak elérni:

- kipróbálni, hogy vajon a mobiltechnológia segítségével fel lehet-e kelteni a diákok érdeklődését a különféle könyvtári szolgáltatások, elsősorban az online adatbázisok iránt;
- megnézni, hogy technikailag lehetséges-e egy web 2.0-s közösségi felület összekombinálása az SMS üzenetküldéssel;
- egy olyan szolgáltatást nyújtani, amelyet ugyanúgy megkedvelhetnek a felhasználók, mint a hagyományosabb csatornákon küldött értesítőket.

A szolgáltatás megtervezésekor pedig ezeket a szempontokat tartották fontosnak:

- a felületet egyszerűen lehessen használni és adminisztrálni;
- a technológia olcsó, sőt lehetőleg ingyenes legyen (az SMS-t fogadóknak mindenképpen);
- „egy az egyhez” típusú üzeneteket lehessen küldeni;
- alkalmas legyen az értesítések nyilvántartására és ellenőrzésére.

Az SMS-küldő felületet végül az *Emerald Kiadó* „InTouch” nevű rendszerében alakították ki. Az InTouch egy közösségi platform, mely az Emerald cég folyóirataihoz kapcsolódó személyek (szerkesztők, szerzők, kiadók) számára biztosít egy webkettes környezetet az informális kapcsolattartáshoz. Van benne blogmotor, RSS, wiki, fájlmegosztó, és szigorú hozzáférési kontroll, továbbá a felülete rugalmasan átszabható, egyedivé tehető. A szolgáltatás alapját a nyílt forráskódú Elgg szoftver adja. A rendszerben üzenetküldő funkció is található, amivel az InTouch-ba regisztrált tagok kommunikálhatnak egymással. Kézenfekvő volt, hogy ezt a már létező alkalmazást alakítsák át néhány Elgg kódsor beépítésével, melyek továbbirányítják az üzeneteket a *Clickatell* távközlési cég által biztosított SMS-átjáró felé. A könyvtáros a szokásos webes levelezőkhöz hasonló felületen tudja összeállítani az üzenetet, ezt azután a program „átcsomagolja” olyan formátumra, amit az SMS-gateway fogadni képes és továbbítani tud a címzett telefonjára.

A kísérletbe közel 200 hallgatót és tanszéki dolgozót vontak be a Kereskedelmi Karról. Azért esett erre az egységre a választás, mert a népszerűsíteni kívánt Emerald adatbázis ehhez a szakterülethez kapcsolódik, így nem volt nehéz a könyvtárosoknak olyan üzeneteket összeállítaniuk, amelyek feltehetően érdekesekek lesznek a résztvevők számára. A projekt kezdetén tájékoztatták a jelentkezőket a kísérlet menetéről és céljáról, és megpró-

bálták azt is felmérni, hogy mennyire szívesen fogadják majd az SMS-eket. Ezután megkezdődött az értesítések kiküldése az előre meghatározott menetrend szerint – naponta egy vagy kettő. A kísérlet végén megnézték, hogy hogyan növekedett az adatbázis használata, a belépések és a letöltött publikációk száma, hogy változott-e a diákok hozzáállása az Emerald által kínált információforráshoz, illetve általában a könyvtárhoz, és hogy a jövőben is hajlandóak lennének-e ilyen SMS-értesítéseket fogadni.

Az eredmények igazán meglepőek és tanulságosak voltak. A kísérlet időtartama alatt a teljes szöveggel letöltött dokumentumok száma közel 150 százalékkal megugrott a korábbi két hónapoz képest, az előző év azonos időszakához viszonyítva pedig még jobban, mintegy 200 százalékkal nőtt. Mivel másfajta marketingeszközt nem alkalmaztak közben, ez a jelentős növekedés kizárólag az SMS-kampánynak köszönhető. Az utólagos megkérdezés során a résztvevők csaknem 71 százaléka nyilatkozott úgy, hogy az értesítések felhívták a figyelmét az adatbázisra, és a projekt során népszerűsített többi könyvtári szolgáltatásra, és 88 százaléka mondta azt, hogy ajánlanák a szolgáltatást a barátaiknak is, illetve szeretnék, ha a könyvtár továbbra is biztosítaná nekik ezt.

A projekt lezárását követő bemutatókon is felmerült az igény, hogy érdemes volna állandó jelleggel kiépíteni egy olyan rendszert, amellyel a könyvtár SMS-alapú szolgáltatásokat tud működtetni. A cikk szerzői ezért felvázolták egy ilyen rendszer prototípusát.

A tervezett SMS-értesítő rendszer

A szolgáltatás kiépítéséhez négy részfeladatot kell megoldani. Egyrészt kell egy webes felület, amivel felhasználói csoportokat is lehet definiálni, és amivel kiküldhetők az SMS-ek. Ilyen felületet már mindegyik SMS-szolgáltató cég biztosít, de letölthetők ingyenes, szabad szoftverek is. A célcsoportok gondos kialakítása alapvető feladat olyankor, amikor speciális tartalmú üzeneteket kívánunk kiküldeni, mert csak így oldható meg, hogy mindenki a számára releváns információkat kapja meg. Másrészt létre kell hozni a felhasználói profilokat, és hozzárendelni őket egy vagy több célcsoporthoz. A profil adatrekord a szolgáltatást igénybe vevő személy azonosítóját és elérési címeit (természetesen legalább a mobil számát), továbbá a szolgáltatásra vonatkozó egyéb paramétereit (pl.

az üzenetek kiküldésének gyakoriságát) tartalmazza, valamint azoknak a csoportoknak az azonosítóit, amelyekbe az illetőt besoroltuk. Harmadrészt kell egy olyan adatbázis is, amely a kiküldendő üzeneteket tárolja. Ennél minimum ilyen mezőkre van szükség: dátumbélyeg, az értesítés típusa, az üzenet szövege, a célcsoport(ok) azonosítója. (Akkor is hasznos adatbázisban tárolni ezeket, ha az SMS-ek kiküldése nem automatikus szkriptekkel történik, mert a kezelőnek könnyebb onnan kijelölni a megfelelő üzenetet és áttemelni a webes felületre.) Végül a rendszer negyedik eleme a kiválasztott üzenet elküldése akár automatizált módon, akár emberi közreműködéssel. Az értesítés típusa mezővel némi rugalmasságot vihetünk a rendszerbe, mert itt beállíthatók például ilyen értékek: *általános témájú, sürgős, nagyon fontos...* Természetesen a szolgáltatás hatékonyságához arra is szükség van, hogy a kezelő képes legyen eldönteni, hogy melyik értesítést melyik célcsoportnak érdemes kiküldeni. Új beszerzésekről szóló híradások vagy tartalomjegyzékek egyszerűen továbbíthatók SMS-ben. Hosszabb üzenetet, ami meghaladja az SMS-technológia terjedelmi kereteit, a könyvtár honlapján érdemes elhelyezni és csak a linket, vagyis azt

az URL címet elküldeni a címzett mobiljára, ahol meg tudja azt nézni.

Bár a modern szerkentyűk és alkalmazások már sokkal többet tudnak, de a cikkben ismertetett pilot projekt tanulságai azt mutatják, hogy egy ilyen „ősrégi” technika, mint amilyen az SMS, szintén alkalmas lehet hatékony, gyors és gazdaságos információterjesztésre, a felhasználók egyszerűbb információs igényeinek kielégítésére. A könyvtári szolgáltatások következő generációjának alapelve az összekapcsolás: ember, technológia és információ egyazon környezetbe kapcsolása – mégpedig a felhasználónak legmegfelelőbb eszköz segítségével, legyen az telefon, SMS, azonnali üzenetküldő alkalmazás, elektronikus levél, vagy bármilyen más kommunikációs csatorna.

/ANBU K., John Paul – MAVUSO, Makana R.: *Old wine in new wine skin: marketing library services through SMS-based alert service.* = *Library Hi Tech*, 30. köt. 2. sz. 2012. p. 310–320./

(Drótos László)

Változáskutatás: 260 felsőoktatási könyvtár OPAC-jának újralátogatása

Előzmények

A könyvtárak online katalógusainak (OPAC) többsége nem olyan vonzó és praktikus a felhasználóknak, mint amilyen például az Amazon vagy a Google keresője. Reális veszély, hogy még a könyvtárhasználók is inkább ezeket a keresőgépeket részesítik előnyben az integrált könyvtári rendszerek (IKR) OPAC moduljai helyett, amikor információk után kutatnak. Az elmúlt években sok szó esett a szakmai fórumokon a katalógusok következő generációjáról (*next generation catalog* = NGC), vagyis olyanfajta intuitív felületekről, amelyek leválthatják a hagyományos OPAC-okat.

A témában eddig megjelent több száz publikáció alapvetően két csoportba sorolható: részben használhatósági kérdésekkel foglalkoznak, részben pedig a jelenleg létező katalógusokat és kutatóeszközöket (*discovery tools*) értékelik az NGC elvárások szempontjából. A használhatósági vizsgálatok alapján az emberek kedvelik azokat a funkciókat, amelyeket az újszerű keresőfelületek

kínálnak, például a könyvek és a cikkek közötti egyidejű keresés lehetőségét, a cikkek teljes szövegéhez való gyors hozzáférést egy linkfeloldón keresztül, az évszám, a formátum vagy a témakör szerint tovább bontható találati listákat. Sőt az egyik teszten a *Summon* rendszer pontosabb eredményeket is produkált, mint a *Google Scholar*, annak ellenére, hogy előbbinél nem használhatók Boole-operátorok a keresőkérdés összeállításakor.

Azt viszont korábban még senki nem vizsgálta, hogy mennyire terjedt el az NGC jellegű rendszerek használata a felsőoktatási könyvtárakban az utóbbi években, és hogy mely szoftverek a legnépszerűbbek ebben a kategóriában? Ezért a szerzők 2009 szeptembere és 2010 júliusa közt lefolytattak egy felmérést [1]. Ennek során a Peterson-féle „Four-Year Colleges” nyilvántartásból véletlenszerűen kiválasztottak 260 észak-amerikai könyvtárat (az USA és Kanada felsőoktatási könyvtárainak mintegy 10 százalékát), és megnézték, hogy a honlapjaikról elérhető 273 könyvtári keresőrendszer milyen mértékben mutat

NGC-jegyeket. A szakirodalomból tizenkét ilyen jellemzőt gyűjtöttek ki és ezeket vetették össze az egyes rendszerek tényleges funkcióival: „egyablakos” keresés valamennyi elérhető adatforrásban, korszerű webfelület, gazdagabb metainformációk, facettás navigálás, gyorskereső minden oldalon és ugrópont a részletes keresőürlaphoz, kölcsönzési és példányadatokból számolt relevancia szerinti rendezés, gépelési hibák javításának „így értette?...” típusú felajánlása, javaslatok és kapcsolódó dokumentumok megjelenítése a naplófájlok adatai alapján, felhasználói hozzájárulások (címkézés és értékelés) lehetősége, RSS csatornák, közösségi oldalakkal való integráció, stabil linkek.

Az eredmények azt mutatták, hogy a könyvtárak egy része már elindult az újgenerációs katalógusok irányába. Igaz, akkor még csak 16 százalékuk épített be olyan kutatóeszközt a webes felületébe, amely az integrált rendszertől független réteggé biztosít keresési lehetőséget a katalógusban és esetleg más adatbázisokban is, míg 69 százalék volt azoknak az aránya, amelyeknél csak az IKR OPAC modulját használhatták a felhasználók. Ráadásul az előbbieket, vagyis a 16 százalékos csoport többsége is megtartotta a hagyományos OPAC-ot a honlapjáról elérhető szolgáltatásai között. Ezek a számok azt jelzik, hogy továbbra is szükségesnek ítélik a könyvtárak a „klasszikus” katalógust, akár azért, mert a felhasználók igénylik, akár mert a megszokott böngésző és keresési lehetőségek egy része hiányzik az újszerű keresőfelületekből. Az is kiderült, hogy nincs egyértelmű összefüggés az intézmények mérete, jellege, vagy az általuk nyújtott tudományos fokozatok szintje, illetve aközött, hogy milyen arányban kínálnak innovatív keresőeszközöket a könyvtárhasználóknak. Nyitott kérdés maradt viszont, hogy az NGC elvárásokat az integrált rendszerek feljavított, „kozmetikázott” OPAC-jai, vagy a *discovery tool* kategóriába sorolható keresőrétegek teljesítik-e majd igazán?

A 2009/2010-es kutatást közel két évvel később megismételték, hogy megnézzék, milyen trendek fedezhetők fel, hogyan változott a kínálat és funkcionalitás, milyen ütemben haladnak a könyvtárak katalógusai a generációváltás felé?

A megismételt kutatás ismertetése

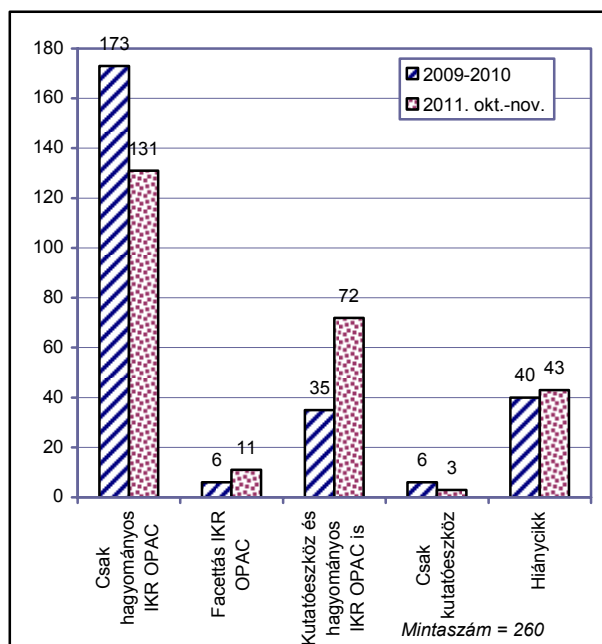
A szerzők 2011 októberében és novemberében ugyanannak a 260 intézménynek a honlapját látogatták végig, és az ott talált keresőeszközöket

három csoportba sorolták: klasszikus katalógus (vagyis az integrált könyvtári rendszer hagyományos OPAC modulja), facettás katalógus (az IKR továbbfejlesztett, már NGC jellemzőket is mutató modulja), és kutatóeszköz (az IKR-től függetlenül fejlesztett, NGC funkciókat nyújtó réteg). Utóbbi, tehát a *discovery tool* kategória még tovább osztható: olyan szoftverek, amelyek alapvetően csak egy új katalógusfelületként funkcionálnak (pl. a VuFind és az AquaBrowser) és azok, amelyek egyfajta metakeresőként több információforrást is lekérdeznek (pl. a Summon és az EBSCO Discovery Service). A kutatók összehasonlították ezeknek a csoportoknak az arányát a korábban kapott értékekkel, és megnézték azt is, hogy ahol OPAC-ot és kutatóeszközt is kínál a könyvtár, ott ezek hogyan jelennek meg a honlapon, és van-e átjárás egyikből a másikba? A 260-ból 43 könyvtárnak vagy nem volt honlapja, vagy volt, de nem lehetett keresőeszközt találni rajta, vagy pedig az abba való belépés jelszóhoz volt kötve és nem tudták más módon sem megállapítani a használt szoftver típusát.

Az összehasonlítás eredménye az 1. ábrán látható. A két évvel korábban talált 41 helyett 2011 őszére már 75 könyvtár vett fel kutatóeszközt is az online szolgáltatásai közé, ami – figyelembe véve a 10 százaléknyi véletlenszerűen választott mintához tartozó hibahatárt is – azt jelenti, hogy az Egyesült Államok és Kanada egyetemi, illetve főiskolai könyvtáraiban 26-32% között lehet a *discovery tool* típusú szoftvereket alkalmazók aránya. Ám csak a mintába bekerült intézmények egy százaléka esetében támaszkodnak kizárólag erre a fajta eszközre (ráadásul ez az arány csökkent a korábban mérthez képest), a legtöbb helyen megtartották mellette a hagyományos katalógust is. Továbbfejlesztett, facettás képességű katalógust 4%-nál lehetett találni (ez a szám viszont megduplázódott két év alatt), míg az esetek valamivel több mint a felében csak klasszikus IKR OPAC felületen keresgélhetnek a felhasználók.

A facettás OPAC-kal rendelkező rendszereket (Koha, Evergreen, LS2 PAC, Polaris, Autographics) használó 11 könyvtár közül csupán háromnál lehetett a szokásos szempontok (pl. cím, szerző, téma, jelzet) szerint böngészni az indexeket. Ennek vagy az a magyarázata, hogy az adott rendszer nem képes ilyen funkciót biztosítani a könyvtárosok és a keresésben gyakorlott egyéb szakemberek számára, vagy pedig egyszerűen a változó keresési szokások jele. Érdeemes volna megvizsgálni, hogy a facettás navigáció lehetőség-

ge valóban ki tudja-e váltani a böngészhető indexek iránti igényt? Az a tény, hogy a kizárólag csak kutatóeszközt biztosító könyvtárak száma megnövekedett, ellentmond annak a korábbi jóslatnak, amely szerint ezek a szoftverek kiszorítják az OPAC-ot. Úgy tűnik, hogy erre továbbra is szükségük van a megszokott stratégiát követő felhasználóknak a keresésekhez és böngészésekhez.

1. ábra Az OPAC-ok összehasonlításának eredménye

Azoknál a könyvtáraknál, amelyek mindkét fajta keresővel rendelkeznek, a honlapon szinte minden esetben a *discovery tool* volt előtérben – akár mint keresődoboz, akár mint link. Ahol viszont külön aloldalra tették a keresési lehetőségeket, ott valamilyen többször az OPAC került az első helyre. A kutatóeszközt kínáló 72 könyvtár közül öt esetben kétféle módon is választhatnak a felhasználók (a hagyományos OPAC-on túl): az egyik a katalógust NGC funkciókkal egészíti ki, a másik pedig egy közös kereső több információforráshoz. Ami a szolgáltatások közötti átjárást illeti: a klasszikus katalógusok mintegy feléből mutatott link a kutatóeszközre, míg ellenkező irányban kevesebb mint egyharmad arányban volt hivatkozás az OPAC-ra. Jellemző az is, hogy néhány intézmény továbbra is a saját régi OPAC-ját használja elsődleges keresőként, annak ellenére, hogy egy konzorcium tagjaként NGU képességű rendszerhez is hozzáfér. Például a *School of the Art Institute of Chicago* könyvtára a *CARLI* (*Consortium of Academic and*

Research Libraries in Illinois) együttműködés keretében üzemeltetett VuFind helyett a Voyager rendszere klasszikus OPAC-ját preferálja, mert az a könyvtárosok szerint jobban illeszkedik a helyi igényekhez.

Az eltérő platformokon megvalósított, különféle adatbázisokban egyidejű keresést biztosító, jellemzően egyesített indexállományokat használó webmértékű kutatóeszközök (*web-scale discovery tools*) elterjedése a legfontosabb fejlemény az elmúlt 1-2 évben. A cikk szerzői 46 újonnan beüzemelt kutatást segítő eszközt találtak a vizsgált könyvtáraknál, ezek – gyakoriság szerint csökkenő sorrendben – a következők: Summon, WorldCat Local, EBSCO Discovery Service, Primo, VuFind, Mango, Encore és AquaBrowser. Megemlíthető még a nyílt forrású programkódot fejlesztő eXtensible Catalog (XC) projekt is, amely most ért tesztidőszakba. Bár a jelen kutatás során talált szoftverek közül az XC még hiányzott, a CARLI fontolgatja, hogy ezzel váltja fel a VuFind rendszert az I-Share nevű konzorciális katalógusánál.

A kutatóeszközzel rendelkező intézmények kétharmadánál találtak olyan alkalmazást, amellyel cikkek is kereshetők. De nem mindegyik könyvtár használja ki ezt a lehetőséget, még akkor sem, ha van saját linkfeloldója. (Néhol pl. a WorldCat Local Quick Start verzióját használják, ami ugyan NGC funkciókkal egészíti ki a katalógust, de folyóiratcikkek nem kereshetők vele, ellentétben a WCL teljes értékű változatával. Vagy csak az Encore Discovery rendszert vették meg, a cikkszintű keresést biztosító Encore Synergy nélkül.)

Összefoglalásként kijelenthető, hogy a kutatást segítő eszközök nem váltják fel olyan gyorsan a klasszikus online katalógusokat, mint ahogy azt korábban sejteni lehetett. A régi OPAC-oknak vannak olyan fejlett keresési és böngészési funkciói, amelyeket az új eszközök nem, vagy nem teljesen tudnak helyettesíteni. A jövő kérdése, hogy megváltoznak-e a professzionális információkeresők szokásai és igényei, hogy elegendő lesz-e a facettás navigálás lehetősége az indexek böngészhetősége helyett, vagy hogy esetleg az újgenerációs eszközökbe is beépítik-e a készítőik a hagyományos katalógusok jelenleg hiányzó funkcióit? További kutatást igényelne az is, hogy ahol mindkét fajta keresőeszköz közül választhatnak a felhasználók, ott kik, mennyire és milyen jellegű keresésekhez használják inkább a klasszikus OPAC-ot, és melyik weboldaltól vagy egyéb felületről lépnek át oda?

Hivatkozás

[1] HOFMANN, M. A. – YANG, Q.S.: How next-gen R U: a review of academic OPACs in the United States and Canada. = *Computers in Libraries*, July/August, 2011. p. 26–29.

/HOFMANN, Melissa A. –YANG, Sharon Q.: „Discovering” what’s changed: a revisit of the OPACs of 260 academic libraries. = *Library Hi Tech*, 30. köt. 2. sz. 2012. p. 253–274./

(Drótos László)

CALIS: könyvtárközi kölcsönzés és dokumentumküldő szolgáltatások Kínában

A CALIS

A cikk a kínai felsőoktatási intézmények egyik olyan konzorciumát, a *Kínai Felsőoktatási Könyvtári és Információs Rendszert (China Academic Library and Information System = CALIS)* mutatja be, amelyik könyvtárközi kölcsönző (továbbiakban KK) és dokumentumküldő (továbbiakban DK) szolgáltatásokat működtet. Székhelye Beijingben van és fő feladata a felsőoktatási könyvtárak dokumentumellátása.

A CALIS létrejötte előtt Kínában háromféle KK és DK modell létezett: kézi, félig kézi, félig automatikus. A kéziben a KK és a DK szolgáltatásokkal kapcsolatos mindegyik tevékenységet a könyvtáros személyzet végezte. A félig kéziben a kézi munkák összekapcsolódtak a fax, az e-mail és a DK szoftverek (pl. Ariel) használatával. A félig automatikus modell a felhasználók nyilvántartását, a kérések kezelését, az anyagok keresését már automatizálta, de a KK tranzakciók továbbítása az adatcseréhez szükséges szabványos megoldások hiánya miatt még nem volt automatikus, kézi beavatkozásokat igényelt.

A CALIS 2000-től kezdődően elkezdte a KK és a DK szolgáltatások szabványosítását és automatizálását. A fejlesztések során egy nyitott, peer-to-peer KK és DK rendszert hoztak létre, amelynek főbb elemei:

- 60 kölcsönző könyvtár KK és DK szolgáltatói hálózata,
- KK és DK kérések kezelése,
- KK és DK szolgáltatók koordinációs csoportja.

A mintegy 60 nagy felsőoktatási könyvtárt átfogó hálózat több száz más könyvtárnak nyújtja szolgáltatásait. A CALIS rendszer kompatibilis az ISO ILL 10160/10161 szabvány előírásaival és a következő összetevői vannak:

- felhasználói interfész (kérések indítása, nyomon követése, személyes adatok és pénzügyek kezelése),
- KK tranzakciók menedzselése (a könyvtárosok számára kliens alkalmazás a KK tranzakciók kezelésére),
- KK tranzakciós szerver (KK és DK kérések fogadása és küldése),
- dokumentumküldő alrendszer (kliens a dokumentumok szkenneléséhez, fogadásához és küldéséhez).

A CALIS rendszeren belül a KK és DK szolgáltatások a legfontosabbak. Ezek együttműködnek más kereső rendszerekkel például a CALIS központi katalógusával, a nyugati folyóiratok TOC (tartalomjegyzék) adatbázisával. A bibliográfiai adatok ezekből akadály nélkül átjutnak a CALIS DK rendszerébe.

A felhasználók kéréseiket online küldhetik el a felhasználói interfészen keresztül és bármikor nyomon követhetik a teljesítés állapotát. A dokumentumokat a kölcsönző könyvtár közvetlenül küldi el a végfelhasználónak. A CALIS más szolgáltatásokat is kínál portálján keresztül: információkeresés, virtuális tájékoztatás és tanácsadás, online katalóguskeresés, az információk írástudást növelő online tréningek.

2005 márciusában, a szolgáltatói hálózat egy éves működését követően, a CALIS és a *Kínai Társadalom- és Bölcsészettudományi Könyvtár (China Academic Social Sciences and Humanities Library = CASHL)* felállított egy koordinációs csoportot a 15 legtöbb tapasztalatot összegyűjtő könyvtár összehívásával a CALIS rendszer működési specifikációi, értékelési rendszere kidolgozásának és a rendszer további fejlesztéseinek koordinálására.

Tapasztalatok

A CALIS a teljesen automatizált KK és DK szolgáltatások mellett biztosítja tagjainak a rendszerspecifikációkat és a hozzájuk tartozó szabványokat, amelyeket a tagkönyvtárak adaptálnak.

A 10 év alatt elért eredmények: a kézi rendszer átalakult teljesen automatikussá, költséghatékonyabb lett a tagkönyvtárak működése, sikerült kiszűrni az alig használt folyóiratokat, amelyeknek az előfizetését megszüntették, szabványos megoldások jöttek létre, egységesítették a kérések küldését, fogadását, feldolgozását és a pénzügyi számlázó rendszert.

A statisztikák is bizonyítják a rendszer eredményességét: 35 könyvtár által szolgáltatott adatok azt mutatják, hogy a KK tranzakciók száma évről évre növekszik, 2007-ben 172 152 volt ez a szám, míg 2009-ben már 243 897.

Kihívások

A CALIS mellett más nagy kínai könyvtárak is rendelkeznek KK és DK szolgáltatásokkal. De ezek még mindig elég kezdetleges állapotban vannak, és nem vetekedhetnek a fejlett nyugati rendszerekkel. Ezért a következő területek fejlesztése a leginkább indokolt.

Gyűjtemények feltártsága

Mivel a KK és DK szolgáltatások minősége nagymértékben attól függ, hogy milyen a könyvtári gyűjtemények feltártsága, további erőfeszítéseket kell tenni a CALIS közös katalógus, külföldi folyóiratok TOC adatbázisának minőségi fejlesztésére és bővítésére.

Többféle kérő rendszer és ezek együttműködése

Jelenleg is többféle KK/DK rendszer létezik még Kínában, a felsőoktatási könyvtárakban a CALIS és a CASHL, egyéb könyvtárakban más regionális rendszerek. Ezért a végfelhasználóknak több hely-

re kell regisztrálniuk, ami természetesen nehézkes, nem túl felhasználóbarát. A CALIS a különböző rendszereket ötvözni szeretné.

A KK rendszerek korlátozott használata, menedzselése

A CALIS az első, nemzetközi szabványoknak megfelelő rendszer. Az új koncepciók elterjesztéséhez sok könyvtárban kell még bemutatni a rendszert, telepíteni a szoftvert, kezelését betanítani, felhasználói tréningeket végezni stb. Bár a koordinációs csoport kifejlesztett szolgáltatási specifikációkat, nehéz a helyi műveletek felügyelete a CALIS osztott volta miatt. A külföldi szabványoknak való megfelelés miatt a folyamatok meglehetősen összetettek és a felhasználók arról panaszkodnak, hogy a CALIS KK/DK rendszer nem igazán felhasználóbarát.

A jövő

A CALIS 3. fejlesztési időszaka 2010-ben kezdődött, melynek végére a felhasználók tökéletesebb kiszolgálása végett a fentebb felsorolt problémákat kiküszöbölik, a különböző nemzeti és nemzetközi rendszerek integrálását tovább folytatják. A költséghatékonyság fokozása érdekében 2009-ben bevezették az SaaS (*software-as-a-service*) technológiát, amely megkönnyíti a szoftver használatát, mivel a tagkönyvtáraknak csak a klienseket kell telepíteni, a szerverek üzemeltetése már nem az ő dolguk.

A CALIS fenntartói nagyon bíznak abban, hogy sikerül egy még ütőképesebb, felhasználóbarátabb KK/DK rendszerré továbbfejleszteni a CALIS-t a meglévő erős szolgáltatói hálózatra, jól működő kéréskezelő rendszerre és koordinációs csoportra alapozva a munkát.

/YAO, Xiaoxia – ZENG, Lijun: CALIS: interlibrary loan and document delivery services in China. = *Interlending & Document Supply*, 40. köt. 2. sz. 2012. p. 111–114./

(Burmeister Erzsébet)

Együttműködés és személyes információszerzés (PIM)

Bevezetés

A nemzetközi könyvtáros szaksajtóban számos cikk foglalkozott már a hivatkozáskezelő rendszerekkel, illetve a személyes információszerzéssel, azonban kevesen kapcsolták össze ezt a két dolgot (bár szorosan összefüggenek). Az együttműködési és megosztási lehetőségekről még ennél is kevesebben írtak, pedig bizonyos vonatkozásban legalább annyira fontos momentumról van szó.

Sok esetben csoportmunkára van szükség egy-egy feladat elvégzéséhez, így érthető az utóbbi idők tendenciája, hogy a szoftverfejlesztők igyekeznek kielégíteni az ilyen irányú igényeket (valamirevaló modern irodai programcsomagból már kihagyhatatlan ez a funkció). Szinte magától értetődő, hogy az egyének közötti együttműködési és megosztási lehetőségek részét kell, hogy képezzék a személyes információszerzés (personal information management = PIM) rendszereinknek. Olyannyira így van, hogy e részterület elnevezésére a szakemberek már megalkották a *group information management (GIM)* kifejezést is [1].

Fogalmak és helyzetkép

A PIM rövidítést elméleti és gyakorlati értelemben egyaránt használják az információ megszerzésével, szervezésével, tárolásával, visszakeresésével, használatával és terjesztésével kapcsolatban. A PIM szempontjából az információ formája nem érdekes, ide értendők a papír és a digitális dokumentumok, például a weboldalak, az e-mailek, a feladatlisták, a jegyzetek, amelyeket az egyén a különböző szerepeiben (szülőként, alkalmazottként, barátként, egy közösség tagjaként) a mindennapi életben kezel. Az alábbiakban a PIM rövidítés többnyire az olyan hivatkozás-nyilvántartó eszközök használatára vonatkozik, mint amilyen az *EndNote*, a *RefWorks*, vagy a *Reference Manager*.

Az együttműködés egy olyan, emberek közötti interaktív tevékenység, amely általában mindegyik fél számára kölcsönösen előnyös. A szaksajtóban három vonatkozását szokták emlegetni: kollaboratív tanulás, kollaboratív munka és kollaboratív információkeresés. Jelen esetben számunkra ez az utolsó az érdekes. Akkor beszélhetünk kollaboratív információkeresésről, ha az egyének együtt tudnak

működni a keresés lefolytatásában, ide értve az információforrások kiválasztását, a keresőkérdések megfogalmazását, a keresési stratégia kialakítását, a releváns találatok kiválasztását, a keresések későbbi megismétlését, a témafigyelő szolgáltatások beállítását stb.

A kollaboratív információkeresés és megosztás során igénybevett PIM eszközök lehetnek ad hoc jellegűek (pl. egy kutatócsoport vagy hallgatók egy csoportja dolgozik egy vagy több közös projekten, és mindenki a saját megoldásait próbálja használni/használtatni a többiekkel). Lehet azonban tervezett és strukturált is egy ilyen rendszer. Ilyenkor egy kutatócsoport számára dedikált PIM rendszerről beszélünk, melyet egy hozzáértő ember üzemeltet, támogatva a csoportot például egy közös cikk megírásában. A határvonal a szándékosságban és az információmenedzselésre való igényben fedezhető fel.

Előzmények a szakirodalomban

A releváns adatbázisokban történő gyors címkérésével egyszerűen megtalálhatjuk a témát lefedő legfontosabb szakkifejezéseket: a collaborative, a collaboration és a cooperative szavaknak a PIM, a personal information management és a reference management kifejezésekkel alkotott különféle kombinációi az alkalmas keresőkérdések a szakirodalom felderítésére. Érdemes továbbá a group information management és a GIM fogalmakra is rákeresni. A téma publikációit áttekintve megállapítható, hogy a könyvtárosok sokféle módon tudnának bekapcsolódni mind a gyakorlati, mind az elméleti kutatásokba.

Megfontolandó kérdések a kollaboratív információkeresés és a PIM vonatkozásában

Az egyén egyszerre együttműködhet különféle emberekkel, különböző kontextusokban, több különböző témában, projektben is. Ez lényeges a PIM környezet megalkotása szempontjából, mivel el kell döntenünk, hogy több, párhuzamos PIM rendszerre van-e szükség, vagy elegendő egyetlen rendszer több adatbázissal, amelyek igény szerint megoszthatók az emberek között.

A PIM hasznos lehet egy egyszeri projekt számára, hiszen biztosítja, hogy könnyen és kényelmesen tudjunk létrehozni és megosztani bibliográfiákat és hivatkozásokat, de hasznos lehet egy hosszabb távú program esetén is, amely a hivatkozások gyakori használatát követeli meg különböző célokkal: például hozzájárulni egy terület elméleti alapjaihoz, megoldást találni gyakorlati problémákra, ösztönözni az innovációt, részt venni a közösségi munkában, segíteni az oktatást. Azt azonban szem előtt kell tartani, hogy a különböző területektől és céloktól függően változhat a bibliográfiakészítésnél igényelt tartalom. Egy gyakorlati kutatás támogatásánál például fontos, hogy a kutatás módszertanára is koncentráljon az információkeresés: magára az adatgyűjtésre, a mintavétel és az adatelemzés módjaira. Felmerül a kérdés, hogy az információáramlás során csak hivatkozásokat osztanak meg az együttműködő felek, vagy plusz tudással is felruházzák az adott elemet, mintegy „értéknövelve” azt? Ez az értéknövelés jellemzően magyarázó jegyzetek, informális megjegyzések formájában valósulhat meg. Fontos, hogy a kialakított rendszer képes legyen ezeknek az annotációknak a kezelésére is, hiszen ez jelentheti a PIM rendszer használatából adódó magasabb produktivitást.

Megkerülhetetlen kérdést jelent az igénybevétel gyakorisága: milyen gyakran használjuk a kialakított rendszert? Részévé válik-e a mindennapi rutinnak, vagy csak az éppen aktuális cikk írásához használjuk? A következő tisztázandó dolog az információforrások és a használók köre. Mivel az embereknek eltérők a keresési szokásaik és a korábbi tapasztalataik is mások, ezért különféle stratégiákat fognak követni még ugyanazoknál a kereséseknél is, továbbá különböző döntéseket hoznak a releváns találatok kiválasztásánál. Megemlíthető szempont még a munka során felhasznált források típusa (cikkek, kutatási jelentések, weboldalak stb.) és a munkához használt eszköz (asztali gép, laptop, tablet), hiszen ezek mind befolyásolják magát a PIM környezetet is.

A hivatkozáskezelés során talán az egyik legfontosabb problémát a szoftverek kompatibilitása okozza, ezt is érdemes tehát megvizsgálni az éles üzem előtt. Hasznos, ha az igénybe vett szolgáltatás csoportokat tud képezni a hivatkozásokból, hogy azokat szeparáltan is meg lehessen osztani a projekten dolgozó többi személlyel. Még a rendszer kidolgozása előtt meg kell vizsgálni, hogy ki fog dolgozni a megosztott adatbázissal, és a résztvevők hogyan fognak majd együttműködni? Alap-

vetően elmondható, hogy rengeteg probléma adódik az emberi természetből, amely természetszerűen kihathat magára az információkeresésre és a későbbi PIM-es vonatkozásokra is. Ilyen problémát jelenthetnek a bizalommal, a megosztásra való hajlandósággal, a megbízhatósággal, az eltérő személyiségjegyekkel, tanulási stratégiákkal és tapasztalatokkal összefüggő kérdések.

Végül nem szabad elfelejtenünk, hogy az egész folyamat értelmét az információ minél hatékonyabb kiaknázása jelenti. *Whitaker* szerint, ha nem tudjuk sikeresen kihasználni a begyűjtött információt, akkor a megőrzésére vonatkozó döntések és a karbantartásával kapcsolatos tevékenységek haszontalanná válnak [2].

Ahogy korábban már szó volt róla, a kollaboráció és az információkeresés PIM-es vonatkozásban egy sor nézőpontból és jó néhány szakterület szemszögéből vizsgálható, például: informatika, információ-visszakeresés, ember/számítógép kölcsönhatás, számítógép által támogatott kooperatív munka. *Foster* beszámol arról, hogy milyen sok tudományterület foglalkozik a témával [3], ám ezek közül hiányzik a könyvtár- és információtudomány.

Ezért álljon itt pár ötlet, amelyek a könyvtárosok számára hasznosak lehetnek, és sokkal gyakorlatiasabbak az eddigi elméleti fejtegetésnél:

- Melyik intézmény/tanszék, melyik szoftvert használja, és milyen céllal teszi azt?
- Együttműködnek-e másokkal, ha igen, akkor kivel, milyen céllal, és milyen alapon (ad hoc módon vagy hosszú távú együttműködés keretében)?
- Milyen problémák adódhatnak elméleti és gyakorlati oldalon?
- Mire szeretnék használni a PIM-et, és milyen hasznot várnak tőle?
- Az információkeresés természete: ki keres, és ki dönti el, hogy mely találatok kerülnek mentésre?

Konklúzió

Végeredményben elmondható, hogy a PIM használata a csoportmunkában alapvetően előnyös, azonban sok esetben frusztrációt is okozhat. Ezért, ha az együttműködés során kifinomult PIM eszközöket használunk, akkor nemcsak a technikai oldalra kell koncentrálni, hanem legalább ugyanennyire fontos a gyakorlati kivitelezés is. A személyes információszervezésnek, illetve kollaboratív

módon történő használatának mindennapi életünk részévé kell válnia.

Hivatkozások

[1] LUTTERS, W. G. – ACKERMAN, M. S. – ZHOU, X.: Group information management. = JONES, W. – TEEVAN, J.: Personal Information Management, University of Washington Press, Seattle, WA, 2007. p. 236–248.

[2] WHITAKER, S.: Personal information management: from information consumption to curation. = Annual

Review of Information Science and Technology, 45. köt. 2011. p. 3–62.

[3] FOSTER, J.: Collaborative information seeking and retrieval. = Annual Review of Information Science and Technology, 40. köt. 2006. p. 329–356.

/FOURIE, Ina: Collaboration and personal information management (PIM). = Library Hi Tech, 30. köt. 1. sz. 2012. p. 186–193./

(Nagy Gyula)

Három új adattár (repozitórium) a Szegedi Tudományegyetem Klebelsberg Könyvtárban

A könyvtárban folyó digitalizálási projektek eredményeként a valaha volt összes *szegedi egyetemi folyóirat, tudományos acta és évkönyv* elérhető elektronikusan is. Az új tudományos és szépirodalmi adatbázisban több mint 90 egyetemi esztendő bő 170 ezer oldalon megjelent 11 ezer cikket böngészgethetik a látogatók 46 millió keresőkifejezés segítségével. Digitalizálták emellett a *Szegedi Tudományegyetem*hez és jogelődjeihez köthető *egyetemtörténeti jelentőségű kiadványokat, hallgatói lapokat* is, ennek keretében virtuálisan hasonmásban és teljes szövegben is olvasható, lapozgatható például a hatvanéves Szegedi Egyetem című újság valamennyi száma. A harmadik adatbázis pedig a *digitálisan elérhető különféle periodikák* kincsestára. A három új adatbázis és a hozzájuk kapcsolódóan fejlesztett közös keresőszolgáltatás az *SZTE Klebelsberg Könyvtár* repozitóriumrendszerébe illeszkedik. A repozitóriumok *Contenta gyűjtőnév* alatt találhatóak meg az intézmény honlapján (E-források), illetve a *contenta.bibl.u-szeged.hu* címen.

Az Országgyűlési Könyvtár óriási fejlesztése, a *Digitalizált Törvényhozási Tudástár* c. portál 2012. december 5-től elérhető: <http://dtt.ogyk.hu/hu/>.

A Magyar Könyvtárosok Egyesülete (MKE) és az Informatikai és Könyvtári Szövetség (IKSZ) Országos Könyvtárügyi Konferenciát szervezett 2012. november 22-23. között az Országos Széchényi Könyvtárban.

A konferencia címe: *Könyvtárak a társadalom megújulásáért. Fejlesztés, fenntarthatóság, esély.*

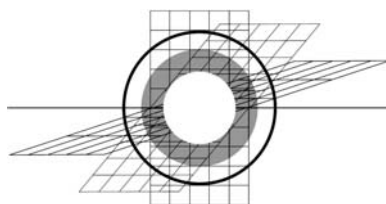
Az első napon különböző minisztériumok képviselői értékelték a magyar könyvtárügy helyzetét, ezekhez kapcsolódó korreferátumok hangoztak el, másnap pedig szekcióülésekre és a záró plenáris ülésre került sor.

Az elhangzott előadások dokumentumai megtalálhatók az MKE honlapján: <http://mke.info.hu>

és megtekinthetők/meghallgathatók a Videotorium-ban:

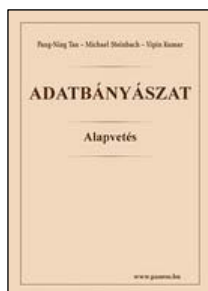
http://videotorium.hu/hu/events/details/927,Orszagos_Konyvtarugyi_Konferencia

/Forrás: <http://listserv.niif.hu/pipermail/katalist/>

BME OMIKK közlemény

Új beszerzés:

TAN, Pang-Ning: Adatbányászat, Panem Kv., 2012
Elhelyezés: MSZO INF 102
Raktári szám: 385.473

A könyv egységesen és részletesen tárgyalja az adatbányászat alapvető matematikai és informatikai eszközeit. A függelékekben összefoglalt matematikai ismeretekre támaszkodva az adatbányászatban használatos modellek és algoritmusaik megismerésére, azok működésének megértésére helyezi a hangsúlyt.

Kiemelten foglalkozik a bemutatott módszerek megvalósításával, az algoritmusok pontos leírása mellett az implementációs kérdéseket is részletesen tárgyalja. A fejezetek végén feladatokkal segíti a fogalmak, algoritmusok minél jobb megértését, a modellek megfelelő alkalmazásához szükséges gyakorlat elsajátítását. Jó alapot ad az adatbányászat jellemzően angol nyelvű szakirodalmának későbbi olvasásához, mivel következetesen tartalmazza a tárgyalta fogalmak, eljárások angol elnevezéseit is. Ez a megközelítés a különböző szakterületekről, eltérő előzetes ismeretekkel érkező olvasókat egyaránt segítheti az adatbányászat módszereinek értő megismerésében és az adatbányászat nyújtotta lehetőségek jobb megértésében.

További adatok:

<http://www.panem.hu/webshop/informatika-szamitastechnika/adatbanyaszat-%E2%80%93-alapvetes>

Tartalomjegyzék:

http://www.panem.hu/components/com_virtuemart/shop_image/product/Adatbanyaszat_alapvetes_2012.pdf

(Fonyó Istvánné)

Könyvtár falak nélkül

A 21. században elfogadhatatlan, hogy a keresett információ megszerzése olykor több időt vesz igénybe, mint elolvasása. Az emberek gondolkodása információcentrikussá vált: előnyben részesítik a kevéssé időigényes megoldásokat. Ezért a könyvtárak szerepe is átalakult, a könyvtár falai eltűnnek, befogadják a digitalizált információk sokaságát. A könyvtárosok korábbi feladataikon túl az adatbázisok használatához is szakmai segítséget nyújtanak. Az elektronikus tartalmak jelentősége, felhasználóinak száma napról napra nő.

A Digitális Tankönyvtár kifejezetten az oktatási-kutatási szféra számára létrehozott, ingyenesen hozzáférhető, országos hatókörű, bárki számára használható tartalomszolgáltatást nyújt. Szakönyvek, tankönyvek, egyetemi jegyzetek, tanári kézikönyvek, tanulmányok, szakkikkek, sőt még lexikonok is találhatóak állományában PDF, XML, Html, vagy akár a mobilkészülökön használható ePub formátumban letölthető, jól kereshető formában.

Európai uniós támogatással – a TÁMOP-4.2.5-09/1-2010-0002 azonosítószámú, „Elektronikus tartalomfejlesztés és szolgáltatás a kutatásban és a felsőoktatásban” című projekt részeként – a www.tankonyvtar.hu weboldal megújult, és jelentős új tartalommal gazdagodott, amely megközelítőleg 1200 új tananyag

közreadását jelenti 2013 első negyedévéig. Az új, intelligens keresőfelület 3 karakter begépelése után már indul, de a „Böngészés” fülön tudományágak szerinti csoportosításban is tanulmányozhatók a fent lévő könyvek és cikkek, videó- és hangállományok.

A Tankönyvtárban fellelhető elektronikus dokumentumok a tudományágak széles spektrumát ölelik fel az irodalomtól az orvostudományon át a mezőgazdasági technológiáig, ezzel elősegítve az olvasók minél pontosabb tájékoztatását. A Tankönyvtár felépítése lehetővé teszi a könnyű és egyszerű keresést a szövegekben, vagy azok gyors mentését, nyomtatását, ezzel segítve az aktív tanulási és kutatási folyamatokat.

A könyvtárakban – ez fokozottan igaz az elektronikus könyvtárakra – az olvasó maga választhat a felhalmozott információk gazdag tárából. A digitalizált állományok használata mindig egyéni, az egyén igényeihez szabott. Ez teszi különösen korszerűvé a **Digitális Tankönyvtár**at, ugyanis korunkban az ismeretek egyre gyorsabb ütemű változásait és azok bővülését elsősorban az állandó, folyamatos egyéni tájékozódással lehet követni. Erre adnak lehetőséget a magyar nyelvű elektronikus könyvtárak, adatbázisok, s ez adja meg sajátos, mással nem pótolható szerepüket az információs társadalomban.

Elektronikus tartalom fejlesztés
és szolgáltatás
a kutatásban és a felsőoktatásban
[TÁMOP-4.2.5-09/1-2010-0002]

A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.